

ISSN

0463-6309

Si- la- be

I E T U V I ū M O T E R ū Ž Ū R N A L A S

1987

5

rugšējis
spalis

TURINYS

S. Vilkauja	Poetę J. Augustaitytę Vaičiūnieneį prisimenant	4
J. Vaičiūnienė	Kelias į viensėdį (eil.)	7
J. Davis	LDK Vytautienė	7
N. Kulpačiienė	Menas ir moteris	12
R.K. Vidžiūnienė	Iš pirmo žvilgsnio	14
— · —	Pokalbis su dr. M. Danyte	17
• Knygos	N. Kulpačiienė — Knyga apie Kanados lietuvių emigrantus	23
• Moterų pasaulyje	D. Norutaitė — Vincė Jonuškaitė	24
	G. E. — Vieniši žmonės	26
• Madų ir grožio pasaulis		27
• Šeiminių kampelis	veda L. Murauskienė	29
• Atsiųsta paminėti		31

ILIUSTRACIJOS

V. Galdikas	Iliustracija	5
J. Balčikonis	Mergaitės	6
K. Tulienė	Birutė	10
— · —	Lietuvės 17 a.	13
D. Tarabildienė	Jaunimas	14
D. Tarabildienė	Liaudies daina	16
P. Augius	Verpėja	26

“MOTERIS” LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1987 m. Nr. 5(179)

NORA KULPAVIČIENĖ — *redaktorė*

Z. DIDŽBALIENĖ — *korektorė*,

L. MURAUSKIENĖ — *skyr. ved.*

L. SENKEVIČIENĖ — *administratorė*, **R. STABAČINSKIENĖ** — *ekspeditorė*

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada

Spaudė Litho-Art Limited, 971 College St., Toronto, Ont. M6H 1A6

Prenumerata metams \$10.00, garbės prenumerata \$15.00, vieno numerio kaina — \$1.75

Viršelis — lietuviškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

“MOTERIS” Lithuanian Women’s Magazine. 1987 m. Nr. 5(179)

Printed by Litho-Art Limited in Toronto, Ont.

T. KULAKAUSKAS

LEGENDA APIE KĘSTUTĮ IR BIRUTĘ

POETĖ J. AUGUSTAITYTĖ

VAIČIŪNIENĘ PRISIMENANT

S. VILKAUJA

Praėjo jau keliolika metų, kai Čikagoje užbaigė šios žemės kelionę poetė J. Augustaitytė-Vaičiūnienė, sulaukusi senatvės. Ji seniau pasirašinėdavo Juoze Vaičiūniene, bet labai retai. Ją Čikagos lietuviai dar dažnai prisimena, nes tokių mokytojų, jaunimo auklėtojų, skaučių vadovių ir spaudos bendradarbių mūsų išeivijos tarpe gretos jau smarkiai retėja. Ją dažnai galėjome matyti Čikagoje su gražiais mūsų tautiniais drabužiais įvairiose iškilmėse, šventėse, minėjimuose ir suvažiavimuose. Pati, neturėdama gimtosios žemės po savo kojom, neprarado energijos bei pasiryžimo žadinti lietuvių išeivių tarpe pasiilgimą gimtųjų namų ir meilę kenčiančiai Lietuvai.

J. Augustaitytė-Vaičiūnienė gimė 1895 m. liepos 26 d. Mažučių kaime, Vilkaviškio apskrity. Ji mirė 1974 m. vasario 27 d. Čikagoje, palaidota Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse. Pasimokiusi kiek tėviškėje, ji persikėlė į Kauną siekti daugiau mokslo. Prasidėjus I p. karui, pasitraukė toliau nuo pirmųjų fronto linijų ir atsidūrė Voroneže, kur lankė M. Yčo įkurtą lietuvių karo pabėgėlių gimnaziją, o vėliau — mokytojų seminariją. Atgavus Lietuvai nepriklausomybę, 1918 m. ji sugrįžo atgal ir gavo darbą pradžios mokykloje. Pagaliau įsigijusi mokslo cenzą, pradėjo dirbti Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje.

Aš (čia rašančioji) susipažinau su ja arčiau, kai ji buvo perkelta į Šančių gimnaziją, kur dėstė lietuvių kalbą ir kūno kultūrą (seniau vadinamą gimnastiką), o aš buvau mokytoja Kauno IV valstyb. gimnazijoje. Tais laikais buvo įvesta nauja sistema, kad mokytojai pasikeisdami lankytų kitas gimnazijas su paskaitomis. Kaune mokytojai dažnai susitikdavo įvairiuose minėjimuose, iškilmėse ir kitur.

Prasidėjus II p. karui, ji, kaip ir daugelis iš mūsų, pasitraukė su sūnumi į Vakarus. Gyvendama Vokietijoje, pabėgėlių stovyklose, ji tęsė toliau savo pamėgtąjį pedagoginį darbą. Į JAV—bes atvažiavo 1950 m. ir apsisusto Čikagoje, kur ir mirė.

Ji savo pirmuosius eilėraščius pradėjo rašyti apie

1915 m. Jau 1929 m. ji su savo keliais eilėraščiais pateko į poezijos antologiją „Pirmasis dešimtmetis“. O 1951 m. „Lietuvių poezijos antologijoje“, kurią redagavo J. Aistis ir A. Vaičiulaitis JAV-se, yra įdėta jos 5 eilėraščiai: „Motinos laukimas“, „Naktis ant Nemuno“, „Užsimiršimas“, „Pavasario pasaka“ ir „Į rytus“. Jos poezijos turinį daugiausia sudaro gamtos grožis, tėvynės meilė, gimtųjų namų nostalgija ir kt. Eiliavimas yra tradicinis-klasikinis, ji nerašinėjo be reikalo brūkšnių ir daugtaškių, kaip dabar dažnai mūsų jaunieji poetai mėgsta. Ji taipgi nesitenkino eilutėje vienu žodžiu. Jos eilėraščių posmai dažniausiai susideda iš keturių eilučių, juos lengva skaityti ir suprasti.

Tad paimkime kelis pavyzdžius iš josios poezijos. Štai motina laukia pareinančio partizano sūnaus namo eilėraštyje „Motinos laukimas“:

*Pūtė palši vėjai,
švilpė pagiriais,
Laukė ji už vartų,
Laukė gal pareis...
Patakiuos lelijos
Uždegė žvakes,
Kai jo baltą karstą
Į seklyčių neš...*

Eilėraštyje „Naktis ant Nemuno“ ji ilgisi gimtųjų namų:

*Naktis ant Nemuno sustojo,
Atplaukus mėlyna giria;
Beržuos dar supasi daina artojo,
Ir miršta vėjo pradalgių bare...
O kaip ramu ten būdavo rymoti,
Kaip laisva, gera ir graudu;
Klausai, ką kalba stuobriai samanoti,
Kaip šaukia kažin kas vardu...
O eilėraštis „Šv. Kazimiero malda“ dvelkia gilia mistine nuotaika:*

*Skaistus šešėlis tiesiasi bažnyčios šonu,
Nušviesdamas nišas. Malda tylia
Prie durų klūpo karalaitis apsiaustu raudonu...
Ir nejučiom suklumpi šalia...
Kad Dievo karalystė mums ateitų,
Jo valią skelbtų kloniai ir kalnai,
Kad neužgultų debesys tėvynės vartų,
Iš dulkių keltųsi naujieji milžinai.
Iš ašarų vainiko perlai krinta...
Užlieja miestą rimtimi vėsos banga.
Kazimiero karūnoj naujas rytas švinta,
Mes einam pasitikt jo su sprogstančia verba...*

Pirmasis jos eilėraščių rinkinys pasirodė dar nepriklausomoje Lietuvoje 1930 m. Tai buvo „Aukštn“. Po to sekė „Po baltu nuometu“ (1931).

V. GALDIKAS

ILIUSTACIJA

Išėivijoje buvo išleista „Skeveldros“ (1946), „Žvaigždėtos naktys“ (1952) ir „Ant aukuro laiptų“ (1961). Paskutinė jos eilėraščių knygelė — „Rūpestis“ (1970). Be to, dar yra išleista gana didelio formato brošiūra apie mūsų tautinius šokius ir tautinius drabužius. Visų tų raštų išleidimu daugiausia rūpinosi josios sūnus, kuris jau irgi yra miręs.

Kalbėti apie J. Augustaitytę-Vaičiūnienę, tikrai kaip apie poetę, būtų visgi netikslu. Jos veikimo akiratis buvo daug platesnis. Pirmiausia ji savo gyvenimo dalį skyrė kūrybai, bet ji taipgi rūpinosi ir mūsų jaunimu, kuris, jos žodžiais tariant, yra tautos ateitis. Ji tą jaunimą mylėjo, mokė ir auklėjo. Dar Lietuvoje ji pradėjo skautauti, nenustojo išeivijoje, o ypač Čikagoje. Aš ją dar labai gerai prisimenu, kai lankiau Vilkaviškio gimnaziją, o ji jau buvo mokytoja Marijampolėje. Mokiniai tada tarp savęs labai gražiai bendravo, lankydavosi vieni pas kitus. Mes, grįždami namo iš kokios šventės ar minėjimo, kartais tarp savęs kalbėdavome, kad marijampoliečiams yra gerai turėti tokią mokytoją ir auklėtoją kaip J. Vaičiūnienę.

Kai buvo 1938 m. vasarą tautinė (VII) skautų

stovykla A. Panemunėje, o skaučių — Pažaislyje, tai dalyvavo ne tik Lietuvos skautai, bet atvažiavo svečių ir iš kitų valstybių. Sk. J. Vaičiūnienė tada buvo paskirta viršininke Sūduvos skaučių rajono. Tas rajonas atkreipė visų lankytojų dėmesį, nes buvo labai gražiai įrengtas, prie tvarkingai išrikiuotų palapinių buvo iškloti tautinių raštų papuošimai ir kt. Sk. J. Vaičiūnienė buvo atrinkusi gana didelį skaučių šokėjų ir dainininkių. Tos skautės labai įdomiai pasirodydavo vakarais prie laužo. Tuos laužus pamėgo kauniečiai ir būriais ateidavo į Pažaislį.

Vieną sekmadienio popietę Sūduvos rajonas surengė net lietuviškas vestuves su senoviškom dainom ir šokiais. Pabaigoje vestuvių atvažiavo keli Pažaislio apylinkės ūkininkai su arkliais ir vežimais vežti jaunosios ir jos kraičio. Viskas buvo taip suvaidinta, kaip Suvalkijoje iš tikrųjų būdavo. Tai vis nuopelnai rašyt. J. Vaičiūnienės.

Kai ji buvo išrinkta Čikagoje skaučių Seserijos Vyriausia skautininke, su giliu dėmesiu perėmė tas pareigas. Tada ji lankydavo skaučių sueigas, stovyklas ir suvažiavimus. Su savo paskaitom, pamokymais ir patarimais ji praturtino skaučių programas bei darbotvarkes išeivijoje.

Turėdama gilų mokytojos-pedagogės patyrimą, ji sugebėjo ir mažų berniukų būrelį, einantį Čikagos Marquette parke iš mokyklos namo, prakalbinti ir patarti, kad kalbėtų tarp savęs lietuviškai ir kad nepamirštų savo tėvelių gimtosios kalbos. Ji buvo uoli bendradarbė ir mūsų kelių žurnalų bei laikraščių. Spaudoje kartais ji nepagailėdavo ir stipresnio žodžio. Ji nepabijodavo laikraščių puslapiuose nė aštresnės polemikos apie išeivijos darbus, ateitį ir kt. Ji buvo ir mūsų „Moters“ žurnalo bendradarbė.

Atrodo, kad ji yra viena iš pradininkių ir mūsų tautinių šokių. Dar dirbdama Marijampolės gimnazijoje, ji nesitenkino Suktiniu ir Noriu miego, kuriuos mokiniai šokdavo savo vakarėliuose — pasilinksminimuose, bet pradėjo ieškoti senų šokių kaimuose ir juos stilizuoti ar atkurti. Taip mokyti. J. Vaičiūnienė Vilkaviškio apskrity atrado šiuos šokius: Lėtūną, Pipirinį, Talkelę ir Šok, mergele. Ji taipgi daug prisidėjo dar nepriklausomoje Lietuvoje prie gimnazijų mergaičių tautinių šokių varžybų 1937-9 m. Ji gimnazijoje daug anksčiau jau buvo sudariusi mergaičių (daugiau kaip 40) tautinių šokių grupę. Kadangi jos dar neturėjo tinkamų tautinių drabužių, tai pradėjo ieškoti senų prijuosčių ir sijonų motinų kraitinėse skryniose. Švietimo ministerija, kai tik reikėjo Kaune kokiam nors pasirodymui, tuoj kviesdavo mokyti. J. Vaičiūnienę su savo mokinėm.

Kai buvo rengiama Čikagoje 1957 m. mūsų pirmoji tautinių šokių šventė, tai ji pastebėjo, jog trūksta žinių apie mūsų senus šokius, o tai apsunkina ir šokių ansamblių vadovus. Tuomet ji parašė gana ilgą ir išsamų straipsnį, kurį pavadino „Mūsų tautinių šokių istoriniai bruožai“. Tas jos straipsnis yra išspausdintas 1957 m. „Tautinių šokių šventės vadove“ Čikagoje. Ten ji rašo: „Apskritai, visos mūsų šokių problemos dar tebelaukia mokslinių studijų...“ Rašydama tą straipsnį, ji ėmėsi gana sunkaus darbo, nes neturėjo pakankamai tikslų žinių apie kai kuriuos šokius. Aš čia paminėsiu tik Sadutę, nes 1938 m. buvau mokytoja Biržų gimnazijoje ir dalyvavau Sadutės „krikštynose“. Taigi autorė vienoje vietoje rašo, kad sadutės šokis yra išaugęs iš mūsų senų religinių apeigų kitoje vietoje tvirtina, kad švelni Sadutė yra mergvakario šokis, atseit vestuvinis. Šokio muzika kažkur buvo atrasta užrašyta, o pats šokis pirmą kartą buvo pašoktas 1939 m. pavasarį Ukmergėje gimnazijų šokių varžybose taip, kaip buvo atrastas. Visos šios žinios yra neteisingos. Nė pats šokis, nė muzika niekur nebuvo atrasta. Sadutė nėra senosios lietuvių tikybos liekana, o taipgi nėra vestuvinis šokis. Ją sukūrė Biržų gimnazijos kūno kultūros mokytoja El. Šlekienė varžybose, o muziką parašė muzikos mokyt. J. Linkevičius.

Be abejo, autorės už tai anaip tol kaltinti negalime, nes ji neturėjo tikslų žinių, o ypač gyvendama šioje Atlanto pusėje. Spaudoje apie tuos mūsų varžybų šokius irgi beveik nieko nebuvo rašoma. Net ir aš, kuri su mokyt. El. Šlekienė, pasikinkėme juodbėrį į rogutes ir per pusnis važinėjome po Biržų apylinkės kaimus, ieškodamos senoviškų šokių, parašiau straipsnį apie Sadutę Čikagos „Draugui“ tik po pirmosios tautinių šokių šventės, t.y. 1951 m. Antrą straipsnį parašiau „Moters“ žurnalui 1972 m. Daug Sadutei pakenkė ir dabartinėje Lietuvoje, kur ansamblių vadovai, apdovanoti liaudies artistų ordinais, tą šokį keitė įvairiai, taikė įvairius drabužius ir kūrė net įvairias legendas, visai nekreipdami dėmesio, kad mokyt. El. Šlekienė dar buvo gyva ir tebegyveno Biržuose. Dabar El. Šlekienė ir J. Linkevičius jau yra mirę. Tie visi šokio netikslumai yra jau atitaisyti „Mūsų šokių“ knygoje, kurią išleido 1962 m. Čikagoje I taut. šokių šventės komitetas.

J. Augustaitytė-Vaičiūnienė turbūt vienintelė Čikagoje pasisakė prieš polkas, be kurių jau negali apsieiti ne tik mūsų ansambliai, bet ir tautinių šokių šventės. Ji kėlė klausimą: kokia čia yra tautinių šokių šventė, jeigu šokama polkos ir kadriliai? Ir tikrai tai buvo tiesa! Net ir pirmoje tautinių šokių šventėje

J. BALČIKONIS

MERGAITĖS

1957 m. buvo šokama senio polka ir žemaičių kadrilius.

Apie tas polkas spaudoje teko skaityti, bet mūsų ansamblių vadovai ir šokių švenčių komitetai visai nekreipia į tai dėmesio. Galbūt jie pamiršta, jog tie ansamblių pasirodymai ir tautinių šokių šventės reprezentuoja Lietuvą kitataučiams.

O tų polkų jau tiek daug turime, bet vis dar atsiranda naujų. Turbūt jau nė lenkai tiek jų neturi? Turiu nedidelę laikraščio iškarpą, kur yra surašytos visos tos polkos, būtent: aukštaičių, žemaičių, dzūkų, suvalkiečių, senių, našlių, žvejų, vaikų, vestuvių, kaimiečių, polka su ragučiais, viliotinė, Pupų Dėdės ir kt. O dabar mūsų ansambliai pradėjo šokti pasiutpolkes, greitpolkes, trenkpolkes ir trampolkes.

Kai kam kyla net ir klausimas: iš kur tų polkų tiek daug atsirado? Atsakymas vienas — iš dvarų. Juk Suvalkijoje lenkas Gauronskis tik Vilkaviškio apskrity turėjo 14 dvarų, kur visų apylinkių kaimų žmonės turėjo eiti baudžiavą. O mūsų baudžiauninkai nebuvo tokie apkiutėliai. Jie tuoj išmoko dvaruose „poniškų“ šokių ir puikiai pašokdavo polką, valsą, kadrilių ir kt. O „krakoviaką“ tai šokdavo net ir su daina: „Šokit, mergos, krakoviaką, tegu vyrai kampe šneka! Šokit, mergos, kad ir basos, čia ne purvai, nė ne rasos!“

J. Vaičiūnienė tame straipsnyje siūlė visus mūsų

šokius, kurie turi polkos žingsnį, vadinti tryptiniais. Be to, viename subuvime ji patarė polką vadinti suktute, nes tai bus vis dėlto lietuviškiau. Atrodo, kad tas pavadinimas neprigijo. Taigi J. Augustaitytės-Vaičiūnienės pasiūlymai bei patarimai liko tokie pat, kaip ir tyruose šaukiančio balsas. Gaila, bet taip yra!

Kai kurie jaunesni mūsų visuomenės veikėjai Čikagoje dažnai nesutikdavo su jos nuomone, ją ignoruodavo ir sakydavo, kad ji yra pasenusių pažiūrų, kad dabar jau nauji laikai ir kad daug kas pasikeitė. Tačiau ji teisingai mokėdavo jiems atsakyti, kad žmogus gimsta ir miršta lygiai taip, kaip ir prieš tūkstančius metų.

Tad taip gyveno ir kūrė poetė Y. Augustaitytė — Vaičiūnienė. Manau, kad ji, kaip ir visi kiti vyresniosios kartos ateiviai, kurie likimo buvo nublokšti svetur, svajojo dar sugrįžti atgal į paliktus namus bent numirti, bet Dievo keliai mums yra nežinomi... Išaušo dar viena diena, ir ji peržengė amžinybės slenkstį...

J. AUGUSTAITYTĖ-VAIČIŪNIENĖ

KELIAS Į VIENSĖDĮ

*Kelias neria į viensėdį,
Lenkdamas tolius . . .
Mėlynos mergytės sėdi, —
Varsto karolius.*

*Gluosniai bėga pasitikti,
Lipa į ratus . . .
Ima lyti, ima snigti
Žirgelius sartus.*

*Jie pagauna žodį tartą, —
— Bus vėsi stainia! —
Nebepirmutinį kartą
Nešate mane.*

*Lomoje sodyba plūko
Rūtos žalumu . . .
Kelias švilptelęs nutrūko —
Aš raudot imu . . .*

*Nusiminę sarčiai purto
Prisnigtus karčius:
Iš skambaus jaunatvės burto
Varpelius tuščius . . .*

LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAİKŠTIENĖ

ONA SUDIMANTAITĖ

VYTAUTIENĖ

(MIRUSI — 1418 METAIS)

ISOLDA J. POŽELAITĖ-DAVIS

Ankstyvosios lietuvių istorijos žinių stoka mums yra labai skaudi. Kiek istorinių žinių, teisingiau pasakius — nuotrupų, mus pasiekė, tiek jos buvo skirtingai interpretuojamos. Kronikose apie pačius valdovus yra mažai autentiškų žinių, o dar mažiau — apie jų žmonas. Svetimšaliai kronikininkai, kurie buvo Lietuvos priešai, niekada nebuvo mums palankūs, jų objektyvumas — labai abejotinas. Kronikininkų šališkumas turėjo didelės įtakos faktų perdavime, o kai žinių stigdavo, — pagalbon ateidavo laki vaizduotė. Šiandien yra sunkoka atsijoti „pelus nuo grūdų“ ir objektyviai įvertinti mūsų senovės valdovų laikus.

Sunku juos ir įsivaizduoti, nes anot Petro Galaunės, mūsų valdovų portretai yra lietuvių ir lenkų menininkų lakios vaizduotės išdavos: „Vytauto Didžiojo vaizdavimai lieka tik portretinėmis problemomis, neturinčiomis jokio ikonografinio pagrindo“.

Neturime ir Vytauto Didžiojo žmonos Onos portreto. O vis dėlto, jei Vytautas būtų buvęs vainikuotas, tai Ona būtų tapusi antrąja Lietuvos karaliene. Pirmoji ir vienintelė mūsų karalienė buvo Morta Mindaugienė. Tad kokia buvo ta pirmoji Vytauto žmona?

Geresniam Vytauto Onos laikų supratimui, žvilgterėkim į Europos istoriją — į 14 šimt. galą ir 15 šimtmečio pradžią:

1377 m. popiežiai dar Avignon — Prancūzijoje;

Nuo 1377 m. iki 1453 m. vyksta taip vad. Šimto metų karas tarp Anglijos ir Prancūzijos;

1380 m. totoriai pralaimi Maskvos Dimitriui kautynėse prie Dono aukštupio, nes Jogaila pasivėluoja

ateiti totorių vadui Mamajui į pagalbą. Maskva išsilaisvinusi iš totorių jungo, gali tapti Lietuvos ir Lenkijos aršiu priešu;

1417 m. baigiasi schizma Katalikų Bažnyčioje. Popiežiumi išrenkamas Martynas V-tasis;

1418 m. baigiasi Constancos Conciliumas.

Šias datas pasirinkome, nes jos maždaug sutampa su žiniomis iš tų laikų apie mūsų Didžiąją kunigaikštienę Oną, kuri mirė 1418 metais.

Kas gi buvo pirmoji Vytauto žmona? Narbutas ir keli kiti kronikininkai (kronikininkai dažnai remdavosi vieni kitų nuomonėmis) manė ją buvus Smolensko kunigaikščio Sviatoslavo dukra. Ši teorija abejotina ir dabar yra manoma, kad Ona buvo Sudimantaitė, Veišiškių ar Vėžiškių, Vėžiškės kunigaikščio Sudimanto sesuo. Galvojama, kad Sudimantai galėjo net turėti giminystės ryšių su Gedimino gimine, ir gyveno dabartinėje Dzūkijoje. Vokiečių kronikose yra pažymėta, kad Sudimantas buvo kariuomenės vadas (Herzog — „das Heer“ ir „ziehen“), kunigaikščio Vytauto tarnyboje. Yra žinoma, kad Sudimantas buvo išdavęs Vytautą 1389 m., kai jis bandė klasta atgauti Vilnių. Matyt, Vytautas buvo smarkiai supykęs ant žmonos giminaičio, nes nei jo, nei Jogailos brolio Švitrigailos, nei Vytauto brolio Žygimanto laikais nerandama (kol kas) kronikose pagarsėjusių Sudimantaičių. Po Žygimanto mirties, iškyla Sudimanto sūnus Alekna arba Aleksandras, kuris vadovavo lietuvių kariuomenės daliniam mūšyje prie Choinicos 1454 m. Netenka abejoti, kad Sudimantai buvo bajorai, kunigaikščiai ir gal net Gedimino palikuonys.

Kada ir kur Ona gimė, dar nėra žinoma. Nėra netgi žinoma jos sutuoktuvių su Vytautu data. Tokios šaunios kunigaikščio vestuvės nėra pažymėtos kronikose! Manoma, kad sutuoktuvės galėjo įvykti apie 1370 m. ir kad jaunavedžiai gyveno Vytauto tėvų pilyje Trakuose. Gal ateityje ir bus rasta daugiau žinių apie šį svarbų įvykį.

Spėjama, kad vedybų metu, tai yra apie 1370 metus, Ona dar buvo pagonė. Kai kuriose vokiečių kronikose paminėta, kad 1401 metais, kunigaikščio Vytauto žmona „dar tik neseniai buvo priėmusi krikščionybę“. O kitoje kronikoje randame, kad ji dar buvusi pagonė. Tačiau ši teorija turbūt netiksli. Jei Ona priėmė krikštą 1387 m. per taip vad, Aukštaičių krikštą, tai kronikininkas paminėdamas, kad ji nelabai seniai tebuvusi pakrikštyta, buvo visai teisingas. Faktas — kad Ona ištekėdama už Vytauto, dar buvo pagonė. Deja, jos pagoniško vardo nežinome. Tačiau, jei ji būtų buvusi Smolensko kunigaikščio Sviatoslavo dukra ir stačiatikė, tai vokiečių kronikininkai nebūtų jos vadinę

pagone. Vedybos galėjo įvykti ir kiek vėliau, tai yra tarp 1370 ir 1380 metų, bet ne vėliau 1380 metų, nes 1381 m. Vytautas dalyvavo karo žygiuose, o 1382 m. jis buvo, drauge su tėvu Kęstučiu, kalinamas Kriavo pilyje, kur jį lankė jo žmona. Apie tai turime istorinių davinių.

Kas išgelbėjo Vytautą iš Kriavo pilies kalėjimo? Visi daviniai rodo, kad tai nebuvo kažkokia kunigaikštienės Onos tarnaitė Alena, bet pati Ona, kuri persirengusi savo vyro drabužiais pasiliko kalėjime. Tuo tarpu Vytautas su kita tarnaitė išėjo iš kalėjimo ir pabėgo pas Kryžiuočių ordiną ieškodamas saugios prieglobsties. Jei Vytautas buvo kaip minima viename metraštyje „...nedidelio ūgio, lieknas, o barzdą skuto...“, tai galima patikėti, kad jam pavyko pabėgti persirengus moters drabužiais, o jo žmonai Onai suvaidinti savo vyro rolę. Atrodo, kad sargybiniai tik po kelių dienų suprato jos vylus. Toks herojiškas žygis yra vertas gilesnės analizės. Ona gelbėjo ne tik savo, matyt, mylimo vyro gyvybę rizikuodama savo pačios gyvybe, bet drauge gelbėjo ir būsimą Lietuvos valdovą. Čia tik maža užuomina liudijanti jos sumanumą ir drąsumą. Mes turime ir neginčytinų davinių, kad ji buvo gerai nusimananti moteris valstybiniuose reikaluose, diplomatė ir atstovė Lietuvai. Vienas vokiečių kronikininkas netgi tvirtino, kad „Vytauto žvaigždė šviesiausiai žibėjusi Onos laikais...“.

O kaip pačiai Onai pavyko išsigelbėti iš Kriavo pilies? Tikslų žinių neturime, bet galima spėti, kad jai reikėjo sumokėti piniginę baudą — anų laikų istorijoje tai dažnokai pasitaikantis faktas. Greit po to įvykio, Ona nuvyksta į Prūsus, į Ordino valdas, pas savo vyrą. Tačiau ji nenuvyksta viena. Su ja keliauja jos dukrelė Sofija ir tikriausiai kiti jai ir Vytautui artimi asmenys. Mes žinome, kad Vytautui pabėgus pas Kryžiuočius, pastarieji pareikalavo iš jo įkaitų. Ona su dukrele Sofija, Vytauto seserim Ringaile ir kitais įžymesniais asmenimis figūravo ordino pareikalautame įkaitų sąrašė. O kadangi Vytautas buvo du kartus pabėgęs pas kryžiuočius (nuo 1382 iki 1384 m. ir nuo 1389 iki 1392 m.), tai mes ir žinome kas buvo įkaitais.

Kai kurie istorikai manė, kad be dukrelės Sofijos, Vytautas su Ona turėję dar du sūnelius. Būk tai kryžiuočiai šituos sūnus nužudę. Gal Vytautas ir Ona turėjo daugiau vaikų, kurie galėjo anksti mirti. Tačiau, kad jie būtų buvę kryžiuočių nužudyti, yra labai abejotina. Kodėl? Pagal istorinius šaltinius žinoma, kad Vytautas su žmona, dukrele Sofija bei giminėmis, kurie yra išvardinti vardais, gyveno Prūsiose Balgos pilyje. Neatrodo, kad jų gyvenimas būtų buvęs suvaržytas. Pavyzdžiui: iš čia, Vytautas išleido seserį Ringailę už Mozūrų kunigaikščio Henriko ir Sofiją už Maskvos

TRAKŲ PILIS

Didžiojo kunigaikščio Vytyliaus I-mojo. Be to, kunigaikštienė Ona palaikė gerus santykius su ordinu, kaip matysime vėliau. Tas prieštarautų hipotezei, kad ordinas būtų nužudęs jos sūnelius.

Kunigaikštienės Onos sumanymas iškyla per Vytauto ir Jogailos susitaikymą po 10 metų nesantaikos, sąmokslų, klastos ir karo žygių. Pusbrolius sutaikė ne kas kitas, o pati Ona. Vytautas su žmona matydami, kad vienintėlis būdas grįžti Lietuvon ir atgauti savąsias žemes, yra santaika su Jogaila, nutarė, kad ji bus pusbrolių tarpininke. Ona nuvyko pas Jogailą Lenkijon, ir galima sakyti, jog jos sumanus tarpininkavimas bus prisidėjęs prie jų susitarimo ir Astravos Taikos pasirašymo 1392 metais. Įdomus faktas, kad šitą taiką pasirašė ne tik Vytautas, bet — ir Ona, kuri buvo įpareigota prižiūrėti, kad vyras jos laikytųsi. Ignas Jonynas šitaip apibūdina šį faktą: "...toji Onos įtaka Vytautui turėjo būti gerai žinoma ir užsieniui. Kai 1392 metais Vytautas Astravos dvare, ne toli Lydos, susitarė su Jogaila ir jo žmona Jadvyga, tai lenkai pareikalavo iš kunigaikštienės, kad ji laiduotų, jog jos vyras ištesės sutartyje numatytus pažadus. Kunigaikštienė Ona davė Astravoje du garantijos dokumentus, vieną Lenkijos karaliui Jogailai ir antrą karalienei Jadvygai. Vytautas ir Ona atgavo Trakus ir Vilnių, bet pripažino Jogailą

Lietuvos Didžiuoju kunigaiščiu ir pažadėjo jam ištikimybę."

Ona ir toliau vaidino svarbų vaidmenį politiniame gyvenime. 1398 metais ji dalyvavo Salyno sutartyje. Čia su Kryžiuočių ordino magistru Konrad von Juen-gingen buvo pasirašyta "amžinoji taika" ir Vytautas atidavė žemaičius ir dalį sudūvos žemių ordinui. Aišku, ta taika negalėjo būti "amžina", betgi, tuo laiku Vytautui reikėjo sąjungininkų prieš Jogailą. Būtų galima teigti, kad Salyno sutartis privedė prie Žalgirio mūšio ir Vytauto vainikavimosi planų, nes Vytautas ne pirmą ir ne paskutinį kartą Žemaitiją buvo "atidavęs" ordinui. Ar jis lengva širdim "norėjo" atsisakyti savo tėvonijos? Kažin? O antra vertus, Salyno sutarties metu jam turbūt nebuvo kitos išeities. Pažymėtina, taip pat, kad kaip tik Salyno sutarties metu Vytauto karūnavimosi idėja išplaukia į paviršių ir yra bajorų stipriai remiama. Sutarties dalyviai netgi apšaukia Vytautą karaliumi. Atrodo, kad Ona nepasirašė šitos sutarties. Tai galėjo įvykti diplomatiniais sumetimais. Jogailai ir lenkams negalėjo patikti sutartis ir Lietuvos vainiko klausimas. Reikalui esant, kunigaikštienė Ona nebūdama įvelta į šią sutartį, galėjo ir vėl būti pusbrolių tarpininke.

Kaip jau buvo paminėta, Onos krikšto datos nežinome. Tačiau žinome, kad buvo pavyzdinga krikščionė. Johannes Reymann, šv. Daratos nuopelnų ir stebuklų liudytojas, yra pareiškęs, kad jis matęs kunigaikštienę, nors vardu jos nepamini, drauge su Vytauto broliu Žygimantu ir gausia palyda, lankant šv. Daratos kapą Marienwerder vietovėje. Ten kunigaikštienė su dideliu dievobaimingumu paaukojusi brangių audinių ir kitokių daiktų. Tas pats Reymann yra pažymėjęs, kad ta proga perdavęs kunigaikštieniui Pomeranijos vyskupo dovanas: dvi knygas apie šv. Daratos gyvenimą. Kunigaikštienė, matyt, džiaugėsi dovana, nes kronikoje tai paminėta. Iš to fakto galima spėlioti, kad Ona brangino knygas ir, tuo pačiu, mokslą. Gan intriguojantis faktas, kad jai buvo duoti net du knygos egzemplioriai. Paprastai tų laikų didžiūnai prašydavo jiems duoti šventojo relikviją — kokią jo kaulo dalelę — tik ne knygas apie šventuosius. Daugelis valdovų nebuvo išsilavinę. Pasirašyti dar šiaip taip savo vardą galėjo, bet skaityti...Nedaug tokių buvo Rytų Europoje. Jų žmonos, taip pat, nepasižymėjo ypatingu išprusimu. Betgi, kaip ir visur, buvo ir šiuo atveju išimčių. Ona gi džiaugėsi knygomis. Kažin kokios tai buvo knygos? Greičiausiai pergamentinės rolės, nes Johannes Gutenberg tik 1456 metais išspausdino savo pirmąją bibliją, taip vad. Mazarin bibliją. Nors ne visi istorikai sutinka su šia data, bet kitų datos skiriasi tik keleriais metais ir

K. PETRIKAITĖ-TULIENĖ

LIETUVOS DID. KUNIGAİKŠTIENĖ
BIRUTĖ

PALANGA

todėl jokios įtakos knygos formai neturi. Peršasi išvada, kad Ona arba pati mokėjo svetimas kalbas ir galėjo jomis skaityti knygas, arba turėjo savo dvare žmonių, kurie galėjo jas išversti. Ona galėjo išmokyti svetimų kalbų būdama su Vytautu pas ordiną. O jie ten buvo maždaug septynerius metus. Mes žinome, kad Vytautas mokėjo kelias kalbas. Tai kodėl ir ne jo žmona? Tačiau tikslių žinių apie tai neturime. Nežiūrint to, galime tvirtinti, kad Vytauto ir Onos dvare vyravo aukštesnis kultūrinis lygis. Tai lyg ir patvirtina ordino magistro Ulrich von Juengingen dovana kunigaikštienei 1408 metais. Ordino kronikoje pažymėta, kad Onai buvo nusiųsti du muzikos instrumentai pavadinti "clavicordium" ir "portativum". Kodėl magistras dovanojo muzikos instrumentus? Matyt, Ona domėjosi muzika.

Dovanos paprastai duodamos su intencija, kad jos padarytų malonumo gavėjui. Gal Ona buvo išmokusi jais skambinti? Gal turėjo savo dvare žmonių, kurie mokėjo? Žinome, kad 1400 m. kunigaikštienė Ona lankėsi ordino žemėse ir vokiečių miestuose Pavislyje. Ji buvo visur išskilmingai sutikta ir apdovanota gausiomis dovanomis. Toks Onos sutikimas liudija du faktus: jos sutikimas tolygus pagarsėjusio valdovo sutikimui ir per savo kelionę ji turėjo susipažinti su Vakarų kultūra.

Iš 1416 metų (2 m. prieš Žalgirio mūšį) yra išsilikusi ištrauka iš ordino išdininko išlaidų knygos, kad Didžiojo kunigaikščio žmonai Onai buvo pasiųsta gero vyno iš Rheinland krašto ir vynuogių. Atrodo, kad ordinas puoselėjo Onos draugystę ir pasitikėjo ja daugiau nei Vytautu. O ji, linkdama ordino pusėn, ar tik

nenorėjo jame rasti atosvaros prieš Lenkiją. Ordino žemėse ji lankėsi ne vieną kartą. Betgi, neturime jokių žinių, kad ji būtų lankiusi Lenkiją, išskyrus pusbrolių taikos proga. Juk iškilmingas jos apsilankymas turėtų būti pažymėtas kurioje nors lenkų kronikoje. Iš to galima spręsti, kad ji ten nesisvečiuodavo.

Atrodo, kad Ona buvo gera diplomatė ir išprususi moteris. Vargu, ar jai didelį įspūdį padarė Jogailos dovanos. Jogaila, berods, tik vieną kartą jas tesiuntė. Iš užsilikusių sąskaitų žinome, kokios tai buvo dovanos, būtent: saldainiai už 7 markes pirkti pas Krokuvos vaistininką Andrių... Item Andree apotecario pro confectibus et electuariis missis dne. ducisse Witoldi ad mandatum dni Regis VII marc." Ten pat Onai buvo nupirkti trys aukso žiedai, už. 1.5 markės ir du už 3 markes. Žiedai buvę su "smalcze" ar "smelccz" (rašyba abiejose vietose skirtinga!) Vis dėlto šitų Jogailos „dovanų" negalima sulyginti su ordino dovanomis: muzikos instrumentais!

Finansiniai Ona buvo visai nepriklausoma nuo vyro. Vytautas buvo ją apdovanojęs žemėmis. Iš 1401 metų turime dokumentą, kuriame ordino magistras laiduoja ginsiąs Onos teises ir jos žemes, jei jos vyras mirtų anksčiau už ją.

Vytautas ir Ona turėjo būti pasiturį, nes buvo dosnūs. Vytautui netgi užmetamas per didelis dosnumas bajorams ir svetimšaliams. Tas ypatingai išplaukia į paviršių Vytauto ir antrosios žmonos Julijonos gyvenimo laikotarpyje. Nors, turime suprasti, kad Vytautas dovanomis išgydavo bajorų prielankumą sau, ir nukreipdavo juos prieš Jogailą. O kokie buvo tie Vytauto ir Onos dosnumo pavyzdžiai? Žinome, kad Plocko kunigaikštienė Bonifacai jie dovanojo sidabrinį lopšį, kuris vėliau buvo naudojamas Jogailos vaikčiams. Vokiečių imperatoriaus žmonai, kunigaikštienė padovanojo perlais siuvinėtus batukus, aukso siūlais papuoštus rankšluosčius, sabalų kailiais pamuštas pirštinaites ir 100 sabalų kailiukų. O Vytautas, ta pačia proga, dovanojo imperatoriui 100 žirgų ir brangių kailių. Žinoma, reikia nepamiršti, kad Ona ir Vytautas norėjo palenkti imperatorių į savo pusę, kad jis pritartų Vytauto karūnavimuisi. Šiuo atveju jie neapsiriko — imperatorius palaikė ir propagavo šią idėją.

Kaip matome, Ona nusimanė puošniose dovanose, nes ir pati, matyt, puošniai rengdavosi. Yra užsilikę žinių, kad jos lankymosi Vokietijoje metu, riteriai stebėjosi Onos ir Jogailos sesers, Mozūrų kunigaikštienės Aleksandros puošnumu ir laikė jas, šių laikų terminologiją vartojant, "elegantiškiausiomis moterimis Rytų Europoje..."

Prancūzų keliauninkas Ghillebert de Lannoy, kuris, matyt, lankėsi Vytauto dvare tarp 1413 ir 1414 metų, irgi labai palankiai apibūdina kunigaikštienę Oną.

1417 m. Vytautas ir Ona surengė puošnų vedybų pokylį savo anūkei Anastazijai, jų dukters Sofijos dukrelei. Anastazija ištekdėjo už Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo anūko, Kopilio kunigaikščio Aleksandro. Tais laikais artima giminystė nebūdavo kliūtis vedyboms. Vytauto antroji žmona Julijona, kurią jis vedė keletą mėnesių po Onos mirties, buvo tikra Onos dukterėčia. Vytautas todėl turėjo gauti dispensaciją.

Vytautas turėjo tik dvi žmonas: Oną Sudimantaitę ir Julijoną Alšėnų kunigaikščio Algimanto anūkę. Jos tėvas Jonas Kijevo valdovas ir motina, kaip ir ji pati buvo stačiatikiai. Sutuoktuvių metu ji buvo Karačevo kunigaikščio našlė ir turėjo priimti katalikų tikėjimą. Yra istorinių davinių, kad pats Vytautas temini dvi savo žmonas. Turime užsilikusių donacijos dokumentą, kurį Vytautas davė Vilniaus vyskupui Motiejui. Jame jis užrašė Humenio apskritį virš minėtam vyskupui Motiejui ir jo įpėdiniams, kad jie melstųsi už jo paties, jo mirusios žmonos Onos ir tebegyvenančios žmonos Julijonos vėles.

Kai kunigaikštienė Ona mirė 1418 m., tai ordino magistras įsakė atlaikyti šv. Mišias ir vigilijas už jos vėlę visose ordino žemių bažnyčiose. Tik dideliems valdovams buvo teikiama tokia garbė ir privilegija.

Atrodo, kad Onos išmintis ir įtaka Vytautui visus imponavo. Kryžiuočių kronikininkas Johannes von Possilge net priskyrė jai savotiškos stebukladarės — burtininkės galią ir paminėjo, kad būk tai ji išpranašavusi Vytautui, kad jam "nebesiseksią po jos mirties" Ona turėjo būti pagarsėjusi kaip nepaprasta moteriškė, o lietuviams nepalankus kronikininkas labai greitai prikišo jai burtininkystę.

Susumavus visas iki šiol žinomas istorines ir atsitiktines žinias, susidaro vaizdas, kad Onos sumanumas, diplomatiškumas, kultūringumas įtaka vyrui bei kraštui politiniame gyvenime yra verti didesnio dėmesio. Turėkime vilties, kad su laiku bus praskleistas nežinios šydas gaubiąs kunigaikštienės Onos gyvenimą.

* * *

Lietuvos Didžioji kunigaikštienė Ona Vytautienė mirė Trakuose 1418 metais ir buvo palaidota Vilniaus katedroje, prie šv. Mykolo altoriaus.

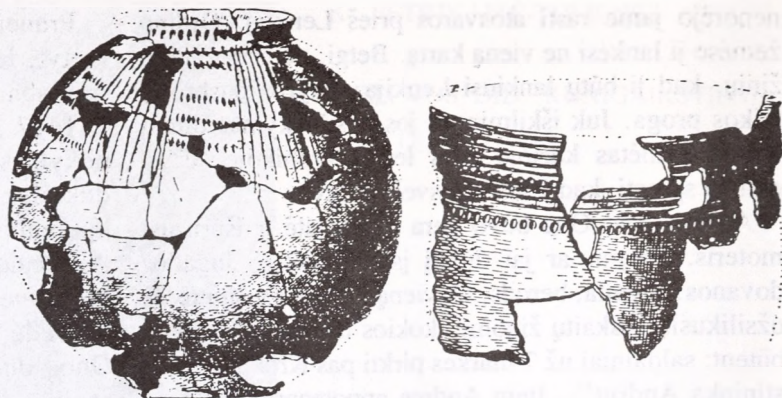
Panaudoti šaltiniai:

1. *Lietuvos Istorija* — Z. Ivinskis, 1978 m.
2. *Lietuvių Tautos Praeitis, Tomas IV, knyga 3/4*, 1980 m.
3. *Encyclopedia Lituanica, Vol. I*, 1970 m.

MENAS IR MOTERIS

APŽVALGA

NORA KULPAVIČIENĖ

Meno pradmenų reikia ieškoti priešistorinių kultūrų formavimosi eigoje. Sėslumas, ugnies atradimas ir žemdirbystės išsivystimas davė pradžią žmonijos civilizacijai. Žmogus, moteris ir vyras, gyvendamas laukinėje aplinkoje stebėdamas ją ir pritaikydamas savo poreikiams, palaipsniui tobulino vargingą ir skurdžią egzistenciją. Gamtos elementai veikė į primityvaus žmogaus pasąmonę, o ypač — į moters, kuri iš prigimties buvo jautresnė. Tiesioginiame ryšyje tarp gamtos grožio pajutimo ir moters jausmingumo išsivystė pirmieji kuklūs pagražinimai ant kasdieninės apyvokos reikmenų. Urviniai žmonės naudojos ir mito gamtos gėrybėm, kurias reikėdavo surinkti, parnešti ir pagaminti. Čia pirmiausia ir pasireiškė moters išradinumas nes ji buvo pagrindinė šeimos išlaikytoja bei maitintoja, maisto atsargų ir aprangos parūpintoja. Jos dėka pradėjo atsirasti įvairūs reikmenys: iš medžio žievių arba moliūgų (arbūzo rūšis) išskaptuoti dubenėliai ir iš vytelių, nendrių arba šiaudų nupintos pintinės, o taip pat ir iš įvairių minkštų žievių arba odos rėželių nunerta apranga, juostos, naginės ir t.t. Moteris išvystė, išstobulino ir išdailino molinių (keraminių) puodų lipdybą, kuriai pradžią davė pintinių pinimas. Keramika yra viena iš seniausių ir stabiliausių rankų-amatų, mažai pasikeitusių savo gamyboje ir dabar.

Didžiausias ir reikšmingiausias moterų įnašas į žmonijos civilizaciją buvo verpimas ir audimas, pripažįstamas ir įvertinamas net mitologijoje. Kasdieninių moterų darbų didžiausią dalį sudarė linų bei vilnų paruošimas, verpimas ir audimas. Su audimu tobulėjo ir audinių geometrinė ornamentika, turėjusi didelę įtaką ne tik keramikos, bet ir kitų rankų darbų puošyboje, o ypač — siuvinėjime, kuris vėlesnėse epochose išsivystė į atskirą meno šaką: liturginių rūbų, kilmingųjų aprangos ir t.t. dailųjį siuvinėjimą.

Moters svarba ypatingai iškilo žemdirbystės tobulėjimo periode, kur motina, o taip pat ir duktė, privalėjo pasirūpinti visais namų ūkio darbais ir net — gynyba

nuo priešų, nes vyrai visada kur nors kitur kariaudavo . . . Visa šita namų darbų patirtis, kaip tradicija, būdavo perduodama iš šeimos į šeimą, — iš kartos į kartą. Kai kurie rankų darbai pasiekė ir mūsų laikus dailiųjų amatų formoje, vėliau įgavę liaudies meno vardą.

Pirminė daiktinė puošmena pasireiškė tik taškelių ir brūkšnelių ornamentika, pamėgdžiojant plėšriųjų žvėrių nagų žymes įrėžtas ant medžių arba uolų. Palaipsniui ši primityvi puošyba įvairėjo veikiamą aplinkos: gėlių, lapų, medžių, akmenų, gyvūnijos, dangaus kūnų ir t.t.

Archeologinių iškasenų pavyzdžiai įrodo anų laikų keramikos bei audinių išstobulėjimą, geometrinės ornamentikos įvairumą bei spalvingumą, išreikštą kruopščiu ir metodišku moters individualumu.

Moterų lipdytos keramikos kukliai išdailintos taškeliiais, brūkšneliais, eglute arba nutrintos šiaudais, pridodant indui ruožėtą paviršių, Lietuvoje randama net iš 3000 metų pr. Kr. Ankstyvųjų periodų keramikos gamyba buvo grubi, nes dėl patvarumo į molį dėdavo žvyro. Tobulėjant gaminimo būdai, indai lengvėjo, jų forma gražėjo ir paskirtis gausėjo, buvo daromi ne tik puodai virimui bei maisto laikymui, bet taip pat įvairūs ąsočiai, žibintai, vazelės, švilpukai ir t.t. Savo išvaizda,

ARCHEOLOGINĖS IŠKASENOS (KURŠIŲ NERINGA)
IŠ II TŪKSTANTMEČIO PR. K.

ORNAMENTUOTI KERAMIKINIAI PUODAI

puošyba ir gaminimo būdu, lietuviški keramikiniai dirbiniai išlaikė savitą tradiciją, kuri yra tęsiama ir toliau labai gausių liaudies ir profesionalių moterų menininkių Lietuvoje ir išeivijoje.

Liaudies meno objektai, kuriais mes taip žavimės šiais laikais, kaimo žmonių akimis žiūrint, yra tik pagražinti namų apyvokos reikmenys. Tas skirtumas tarp nepagražinto ir pagražinto daikto, pasireiškiančio formų grynumu, išbalansuotom proporcijom ir ornamentine apdaila, meno tyrinėtojų dėka įgavo bendrą apibūdinimą, žinomą „liaudies meno“ vardu.

Iš įvairiausių liaudies meno šakų, šalia keramikos, ilgiausiai išsilaikė dailusis audimas, siuvinėjimas ir nėrimas, pasiekęs aukščiausio lygio prityrusių specialiųjų rankose, kurios meniškais sugebėjimais pagarsėdavo net toli už savo gyvenviečių. Ypatinę reikšmę liaudies moterim turėjo aprangos audiniai. Spalvingas išėiginis liaudies drabužis suteikdavo tam tikro iškilmingumo švenčių metu ir pajvairindavo ramų kaimo gyvenimą. Todėl ir audėjos į audimą sudėdavo visą savo išmintį, patirtį ir sugebėjimus, viena su kita konkuruodamos, besistengdamos išauti kuo gražiausius ir margiausius audinius.

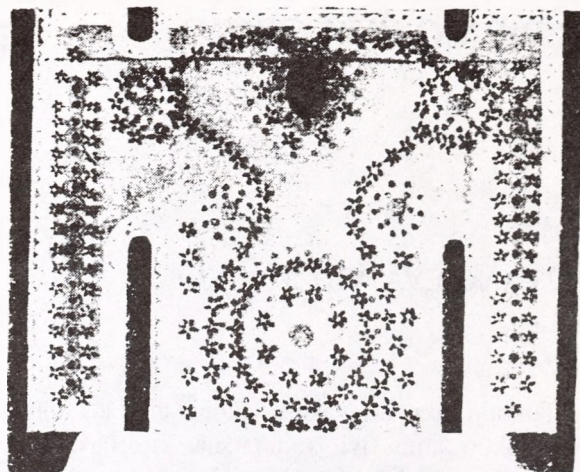
Apie Lietuvos audėjų pažangumą ir audinių tobulumą liudija archeologinėse iškaskenose rastos juostos net iš 8 amžiaus.

Audinių ornamentika turėjo įtakos ir kitom liaudies meno šakom, o ypač baldų ir kraičio skrynių dekoravimui. Liaudies baldų tapyba Lietuvoje vystėsi labai ribotai vien dėl dūminių pirklių buvimo, kurios išsilaikė gana ilgai. Kitose Europos šalyse, o ypač germaniškose, baldų tapyba labai išplito, nes tai buvo požymis

LIETUVĖS MOTERIS 17a

MAŽOJI
LIETUVA

LIETUVIŠKA KRAITINĖ SKRYNIA 19a

aukštesnio gyvenimo lygio ir turto. Į liaudies baldų formas ir puošmenas veikė gyvenamojo laikotarpio stilius ir net religija: protestantiškuose kraštuose ant baldų daugiausiai buvo tapomos biblinės scenos, o katalikiškuose-religinės (Lietuvoje tapytų bažnytinių baldų yra išlikusių net iš renesanso laikų). Baldų tapyba dažniausiai užsiimdavo visa šeima, perduodama meniško įgudimo paslaptis iš šeimos į šeimą. Pasižymėjusių moterų baldų tapytojų buvo Vengrijoje ir Bohemijoje (Čekijos germaniškoji dalis). Plačiau moterys pasireiškė kraičio skrynių dekoravime. Mūsų kaimynės latvės skrynias dabindavo pačios: jaunoji arba jos motina. Apie lietuvių moterų kraičio skrynių pagražinimus mažai yra žinoma, bet manoma, kad ir jos prie to prisidėdavo. Lietuvoje jau nuo 18 a. veikė kraičio skrynių dirbtuvės, o išdabintas skrynias pardavinėdavo prekyvietėse; yra minima ir Rytų Lietuvoje buvusi žydo dirbtuvė, kur skrynias išmargindavo jo žmona su vaikais.

Tradicinė kaimo moterų reikšmė dailiųjų rankų darbų paruošime ir padailinime išsilaikė iki 19 a. pabaigos ir net iki 20 a. pradžios; po to liaudiškus dirbinius pradėjo pakeisti fabrikiniai gaminiai su miesčionizmo įtaka.

Besivystant įvairiom civilizacijos epochom, besikurian didesnėm gyvenvietėm, o vėliau — miestam, besiplečiant prekybai ir amatam, moters meniški sugebėjimai pradėjo daugiau ribotis tik šeimos — namų aplinka. Menas prasidėjęs nuo moterų sukurtų pirmųjų kuklių puošmenų ir tobulėjęs kartu su namų apyvokos daiktų tobulėjimu, tapęs amatu ir pasiekęs kūrybinių aukštųjų, pagaliau pasidarė valdančio luomo, galios, turto ir prestižo įrankiu, kur meninikės-moters vystymasis galėjo priklausyti tik nuo istorinės, kultūrinės, tradicinės ir socialinės pažangos eigos.

(B.d.)

RŪTA KLEVA VIDŽIŪNIENĖ

Tokia puiki šio vakaro nuotaika, kad sugalvojau papasakoti jums dvi jaudinančias istorijas, kurios iš gyvų lūpų pasiekė mano širdį ir ten užsiliko amžinai. Ar skirtos jos jaunimui, ar mums, sentimentaliems vyresniesiems, tikrai net nežinau. Gal jos pasieks ir tuos, ir tuos, nes jose yra ta nuostabi tikrovės kibirkštis, uždeganti žmogaus fantaziją per amžius.

Išsiskirstėme tada karui baigiantis į įvairias vaišingas, o gal tik praktiškai mus kviečiančias šalis. Vieni likome arčiau prie Europos, kiti plaukėme laivais nesuskaitomas dienas į svetimus krantus. Bet išlikome ir neblogai įleidome šaknis, jei kalbėsime tik apie realius gyvenimo reikalavimus. Vėl spietėmės į krūvą naujose vietovėse, vėl kūrėme ansamblius, steigėme draugijas ir laikraščius. Tolimoje Australijos padangėje įsikūrė nemaža buvusios dainininkų grupės dalis, pasiryžusi neišsimėtyti ir nepasiduoti. Gimė vaikai, atsi-nešdami čiabuviams neįprastus vardus ir kalbėdami svetimo krašto kalba.

Mano draugė iš tada pabirusio dainininkų ansamblio man besilankant papasakojo apie savo sūnų Arvydą. Sako, tada dar vis būrėmės draugėn, šventėme Kalėdas, gimtadienius, tautines šventes. Arvydas tada buvo ar ne trylikos metų. Draugų namuose per tokią šventę netyčia užkliuvau į jaunimėlio kambarį ir labai nustebau pagavus savo sūnų švelniai bučiuojantį į žandėlį draugės vienuolikametę Kastutę. Arvydas nei sumišo, nei išsigando.

— Mama, — sako jis, — Aš jai sakau, kad ją myliu, ir kai užaugsiu, ją vesiu.

— Tikrai? — nustebau. — Ar ne per anksti galvoti apie vestuves?

— Ne, aš nenoriu jokios kitos mergaitės, tik Kastutę.

— Gerai, Arvydai, tai kai pareisim namo, tu jai parašyk atvirutę su šiuo pažadu, — pajuokavau.

Kitą rytą Arvydas jau nekantriai laukė manęs atsikeliant su paruošta atvirute rankoje. Koks jautrus ir romantiškas vaikas, — pagalvojau, pataisydama jo meilės laiškelį viena-kitą klaidą.

— Ar tu turi Kastutės adresą ir pašto ženklą, mama?

D. TARABILDIENĖ JAUNIMAS

— klausė.

— Kaipgi, juk mes draugai. Štai, užrašyk ant voko pats.

Išsiuntėme laiškėlį ir, kadangi jau buvo padaryti planai, išvažiavome numatytą atostogų. Gyvenimas nuėjo savo keliu, vyras keitė darbovietę, pirkom namą kito tolimo miestelio pakraštyje, teko keisti ir vaikų mokslavietę, ir su draugais ryšiai nutrūko, juo labiau, kad po kiek laiko vyras atsidarė savo biznėlį ir visos pastangos buvo nukreiptos į finansinius reikalus. Pradžia buvo gana sunki, išėjau dirbti ir aš, abu sūnūs tvarkėsi moksle ir namuose vieni. Jaunesnysis Vytukas buvo labai darbštus ir vakarais padėdavo tėvui, Arvydas mokėsi muzikos, svetimų kalbų ir bandė piešti.

Taip praėjo šio naujo įsikūrimo laikotarpio aštuoneri metai. Dabar viskas jau buvo įėję į vagą, kažkaip pasidarė nebegana vien skaitomų lietuviškų knygų ir laikraščio, norėjosi gyvo santykio su senais draugais, kurie, nors irgi gerokai pasikeitę, visgi liko artimesni už naujuosius.

Šiais metais Lietuvių Dienos buvo švenčiamos mūsų senajame įsikūrimo mieste su plačia šokių ir dainų programa, taigi nutarėme vėl pasirodyti, atnaujinti draugystes ir išlieti širdį. Kaip ėjosi mano seniesiems draugams dainininkams? Trumpos kalėdinės kortelės nedaug tepasakė apie jų džiaugsmus ir rūpesčius, gi ir

jie ėjo sunkiu išeivio keliu, rūpinosi savo ir vaikų ateitimi.

Džiaugėmės atvykę į subuvimą, kalboms ir apsikabinimams nebuvo galo. Jie visi buvo likę toje pačioje vietoje, įkūrę gražų centrą, teatrą, šokių grupę, kurioje dabar šoko jų vaikai. Kaip mes galėjom taip ilgai rūpintis tik savo kasdienine duona?

Po vakarienės visi susėdome pasieniais nesibagliantiems pokalbiams. Užgrojo muzika ir maniškis pakvietė mane šokiui. Po tiek metų! buvo net keista paskęsti tame romantiškame tango, nedrąsiai dėstant atpratusias kojas. Mano sūnūs dairėsi į merginų pulką. Vytukas buvo pirmas, nusitvėrė tokią mažą lėlytę ir nusiūbavo, o Arvydas vis dar rinkosi, rinkosi.

— Mama, šita man labai patinka, — rodė jis man į su draugėmis besikalbančią šviesiaplaukę. — Ar bandyti?

— Aišku, juk to ir atvažiavai!

Tango buvo ilgas ir svajingas. Baigus šoki Arvydas prisiartinio prie mūsų su savo šokėja.

— Mama, aš ir vėl išsirinkau tą pačią! Tai Kastutė Miliūtė!

Ir žinot ką? Dabar Arvydas su Kastute gyvena mažame namelyje kalnų papėdėje, džiugindamas mus senius trimis gražiais vaikaičiais, o ant jų sienos kabo dailiai įrėminta atvirutė su vaikišku užrašu: Kastute, aš tave myliu ir kai aš užaugsiu, aš tave vesiu.

Studentavimo dienos! Išsiunti, žmogus, vaikus į tolimus garsius universitetus ir niekad nežinai, kokie jie grįš atgal. Ar pajėgėm jiems įdiegti Lietuvos žemės meilę, ar jaus jie ten besimaišydami su įvairiaspalviais draugais dar kiek atsakomybės savo šaknims, tėvų kraštui, — o gal pamirš tą mūsų gražią kalbą ir parsiveš svetimų tautų mylimuosius?

Seniai, oi seniai mano sena draugė Jonė paskendo naujuose horizontuose, išsirinko sau gyvenimo draugu gražų San Francisco verslininką ir užmiršo gimtąjį kraštą. Čia buvo tiek pramogų, tiek prabangos ir naujų idėjų. Šalin dar vaiku būnant patirti stovyklų pergyvenimai, šalin kaltinančios tėvų akys, aš jauna, aš pati noriu kurti savo gyvenimą, juo labiau, kad man taip gerai vyksta!

Praėjo dvi dešimtys metų. Su dukra Ely — seneliams Elyte — atostogaudavo Havajuose, gulėdavo karštame, baltame pakrantės smėlyje, šokdavo cha-cha meksikiečių restoranuose. Pinigų — kaip šieno, taip išsireikšdavo jų mama, nors sakydavo tai be šypsenos. Atvažiuodavo tada iš Los Angeles pas dukrą Kalėdoms ir vėl grįždavo į tą patį sustabarėjusį lizdą.

Vieną dieną Ely buvo neįprastai rimta. Paskutiniu laiku, grįžusi iš universiteto, kur mokėsi tik pirmuosius metus, užsidarydavo savo kambarėlyje ir nepasirody-

davo iki vakarienės. Šį vakarą Ely staigiai prapliupo:

— Mama, juk tu esi iš Lietuvos?

— Taip, Ten gimiau, nes ten gyveno mano tėvai.

— Tu man apie tai niekuomet nepasakoji.

— Kodėl turėčiau tai pasakoti, juk tai buvo seni laikai. Pastebėjai, kad seneliai per Kalėdas kalbėdavo kita kalba...bet tiesa, paaugus tada tu visad būdavai išskridus į kalnus slidinėti...

— Tai tavo šaknys Lietuvoje ir aš pusiau lietuvaite!

— Visi čia, išskyrus indėnus, iš kur nors atvažiavę.

Kodėl dabar iškilo tas klausimas?

— Šią savaitę, užpildant tokius popierius, reikėjo įrašyti motinos mergautinę pavardę. Rašau — Rimkus. Tas ponas, kuris priėmė mano dokumentus, sako: — O, tai jūsų motina lietuvaite? Tai ir jūs lietuvaite!

— Kur tai yra? — susidomėjau, o jis ėmė pasakoti nustebęs: — Tai mama jums nieko nepasakojo apie Lietuvą, okupaciją, persekiojimus, Sibirą? O, tai gal ir ji jau čia gimus... Matot, aš esu lietuvis.

— Kam gi aš tau turėjau pasakoti tokius nemalonus dalykus? — atsikirta mama. — Tavo tėvas amerikietis, mes visi dabar amerikiečiai.

— Bet aš noriu žinoti, kas aš esu, ką esu gavusi iš savo tėvų ir senelių. Mane tas domina.

— Pirmiau niekuo nesidomėjai. Dabar čia tik dar viena madinga poza.

— Juk aš esu asmuo. Suaugau. Noriu žinoti savo šaknis, noriu daugiau apie tą kraštą sužinoti.

— Ir kas iš to?

— Nežinau. Bet noriu.

Motina nepatenkinta pakraipė galvą, bet tėvas labai maloniai žiūrėjo į dukrą.

— Kodėl gi ne? Juk esam tu, kuo esam. Kodėl daryti problemą iš gražaus noro save pažinti? Pirmyn, Ely!

Praėjo keli mėnesiai. Ely mažai kalbėjo, vis kažkur skubėdavo vakarais. Pagaliau dalykai paaiškėjo.

— Mama, aš sužinojau, kad čia universitete yra lietuvių studentų grupelė ir su jais susipažinau. Iš jų sužinojau, kad Lietuvos sostinėje Vilniuje yra lietuvių kalbos kursai. Ar leistum man ten šią vasarą pasimokyti, susipažinti su tavo protėvių žeme?

Motina netikėdama žiūrėjo į dukrą.

— Kas atsitiko, Ely? At tas lietuvis ponas...tave sužavėjo?

Ely susijuokė.

— O, ne. Jis senas ir turi šeimą. Aš tik noriu sužinoti daugiau, juk aš pusiau lietuvaite. Pinigų yra užtektinai, Havajuose juk buvom tiek kartų, ar leisite mane važiuoti į Vilnių?

Motinai vis neatsikvošėjant, tėvas ramiai paplojo dukrai per petį.

D. TARABILDIENĖ

LIAUDIES DAINA

— Kodėl gi ne? Bet turi pažadėti grįžtant susipažinti ir su Londonu, iš kurio yra kilę mano tėvai.

— Būtinai, tėveli. Juk esu tavo duktė. Džiaugiuosi, kad tu pritari, nes mamai, atrodo, vis dar neaišku, kodėl taip pati savęs ieškau...

— Madinga poza, — tepratarė motina, kraipydama galvą.

* * * *

Čia istorija nesibaigė! Štai ką man pasakojo iš Vilniaus besilankanti moteriškė, vardu Jolita.

— Dirbau universiteto raštinėje. Susidurdavau su daugeliu amerikiečių studentų, jie mane, aišku, įdomavo, nes buvau baigusi psichologiją ir visad norėjau išsiaiškinti jų motyvus. Vyrukai buvo gražūs, bet mer-

ginos man nepatiko, perdaug dažėsi, išskyrus vieną, turinčią tokią gražią, plačią šypseną, tokią greitą pokalbį ir draugystei. Sakė man, kad labai patinkas šis miestas. Vieną dieną ji buvo ypatingai nuoširdi.

— Šiandien lietuvių kalbos klasėje skaitėme pasaką apie Eglę, žalčių karalienę. Pagalvojau, kad ir aš esu kaip Eglė, išlipusi į krantą ieškoti savo šeimos šaknų. Norėčiau taip ir vadintis, juk Ely ir Eglė mažai kuo skiriasi, ar ne?

Svarbu ne raidės, o jausmas, — atsakiau. Jei jautiesi Egle, turėtum taip ir vadintis.

— Ką sakys tėvai?

— Nejaugi nesutiktų? Esi jau suaugusi, turi teisę į savo gyvenimą.

— Ačiū jums už prielankumą.

Prielankumas! O, kaip jis buvo išbandytas tą vakarą, kai vakare, laukdama sūnaus Vido, pamačiau jį pareinant susikabinusiu rankomis su Ely-Egle!

Eglė buvo nuoširdi.

— Net sapne nesapnavau, kad jaunuolis, kurį pamilau iš pirmo žvilgsnio yra jūsų sūnus, ponias Jolita! Ar jūs neatstumsite manęs?

— O ne... Bet kur tas nuves? Mano vyras yra tik mažas sraigtelis partijos aparate ir jam gali pakenkti jūsų draugystė su mano sūnumi Vidu.

— Mama, — sušuko Vidas, — mes esam tame pačiame universitete, mes tik truputį draugaujam, kas čia blogo?

Blogį ras tie, kurio jo ieškos, — pagalvojau. Šioje sistemoje tokių netrūksta. Juk sūnus studijuoja kompiuterius, tą paslaptinę mokslą. "Jiems" gali nepatikti ta draugystė. Bet ižėisti jaunų žmonių jausmus? Nieka-dos! Juk ji gana greitai išvažiuos, vasaros studijos eina prie galo. Visgi puiki mergaitė, negaliu nepastebėti jos būdo gražių bruožų.

Ką kalbėjo savo tarpe vasaros vakarais jaunieji? Turbūt, niekad nesužinosime. Eglė išvažiavo verkdamas, o ir Vido akyse buvo ašaros.

Praėjo keli mėnesiai ir štai prieš mūsų duris vėl stovėjo Eglė. Po to sekė vasaros kursai, Kalėdų atostogos. Nepatikėsite — tris metus!

Niekad nepamiršiu trečių metų Kalėdų. Atėjus laikui atsisveikinti, Eglė ryžtingai atsisėdo mūsų kambaryje ir atėjusiai atsisveikinti visai mūsų šeimai pareiškė:

— Nežinau, kaip jūs į tai reaguosite, bet jei Vidas tikrai atsisako važiuoti į Ameriką, tai aš lieku amžinai čia ir mudu niekad nebesiskirsime. Aš be jo nebenoriu gyventi nė vienos dienos.

— Vidai? — visi sužiūrome.

Vidas stovėjo nuleidęs akis į žemę.

— Mama, tėti, nors aš ir bijau Amerikos, bandžiau

gauti leidimą. Kaip ir maniau, man atsakė, kad manęs į ten neišleis, kaip gerą kompiuterių specialistą. Mes tavo mokslą apmokėjome, mes juo ir naudosisimės!

— Bet tu tikrai myli Eglę, Viduti?

— Be jos nebeneriu gyventi. Ji taip apsisprendė, todėl labai prašau priimti ją į mūsų šeimą. Beto, mes laukiam kūdikio, ji manė, kad tai jai padės gauti leidimą likti čia...

Buvau be žado. Visi seniai buvom pamilę Eglę, bet...

— Rytoj einam į vedybų įstaigą ir prašysim leidimo jai likti čia, — tvirtu balsu užbaigė Vidas.

Taip ir įvyko. Kitą rytą abu prisistatė įstaigoje, kuri yra atsakinga už tokius pageidavimus. Ak, kaip visgi mažai mes pažinome savo sistemą, bandydami į ją žiūrėti žmogiškomis akimis. O ar kitaip galėjome? Ar tada būtų įmanoma ištesėti?

Užpildžius blankus, pareigūnai pasitraukė į gretimą kambarį pasitarimui. Girdėjome kalbant telefonu vėl ir vėl. Pagaliau buvo išneštas triuškinantis sprendimas.

— Jūs manėte mus apgauti? Jūs galvojate, kad esame kvaili ir akli?

Visi apstulbę klausėmės tokio grubaus įvado. Kas toliau?

— Jūs manėte, kad jums pavyks jūsų planas? Mes patikrinome šios jaunos moters istoriją, dirbote pamažu, veiklą užmaskuodami meile... su geru naujosios technikos specialistu. Ne, mes nesam kvaili! Jūs bandote tokiu būdu infiltruoti į mūsų kraštą dar vieną Amerikos šnipę! — Vyresnysis beveik apsiutojo. — Parinkote neva Amerikos lietuvaitę! Mums viskas aišku. Nenorėdami didesnio tarptautinio skandalo mes judu abu, — girdit, abu! išmetam iš Lietuvos. Atsiimkit dokumentus rytoj rytą ir važiuokit į tą savo Ameriką visiems amžiams! O dabar dėkui, kad dėka Vido tėvo geros reputacijos nutarėme jumis atsikratyti, vietoj sodinę į cypę!

Ne, turbūt niekas negalite įsivaizduoti mūsų sumišusių jausmų. Visą naktį ir verkėme, ir juokėmės, o paryčiais sudėjome sūnaus kuklius rūbelius ir išleidome į nežinomą ateitį Amerikon.

Aš sutikau Vido motiną, atvažiavusią pasižiūrėti savo dviejų gražių vaikaičių į Kalifornijos padangę. Susidraugavome, ir ji man papasakojo šią keistą istoriją supdama ant kelių antrą naujagimį. Sako, po visų politinių vadų susitikimų reikalai kiek pagerėjo su leidimais aplankyti gimines. O gal pažintys padėjo...

— Jie tebesilaiko rankomis ir ji taip gražiai nušvinta, kai jis vakare grįžta namo iš darbo. Eglė stovi prie lango ir laukia, laukia besišypsanti ir nekantri. Kaip ji pati sako: — Taip buvo iš pirmo žvilgsnio!

POKALBIS SU

DR. MILDA DANYTE

— „DP: LITHUANIAN IMMIGRATION TO CANADA AFTER THE SECOND WORLD WAR”

— KNYGOS AUTORE

Praėjusių metų pabaigoje Multicultural History Society of Ontario išleido istorinę — dokumentinę knygą: DP: Lithuanian Immigration to Canada after the Second World War — Studies in Ethnic and Immigration History — Milda Danys.

Knygos autorė dr. Milda Danytė yra gimusi Ottawoje 1950 metais, ten pat lankė ir mokyklą; 1972 metais baigė universitetą aukso medaliu; tęsė literatūros studijas ir gavo mokslinį laipsnį — daktarą Toronto universitete 1979 metais; dėsė literatūrą; su paskaitomis dalyvavo įvairiose konferencijose; rašo mokslinėje spaudoje lietuvių imigracijos temomis; dirba literatūrinę — kūrybinę darbą.

„Moters” redakcijai paprašius, autorė sutiko atsakyti į sekančius klausimus apie visus patirtus vargus ir džiaugsmus rašant tokios apimties knygą.

Kas paskatino rašyti šią knygą?

Pirmiausias paskatinimas buvo — tokių knygų bei istorinių raštų trūkumas anglų ir prancūzų kalbom. „Lithuanians in Canada”, paruoštoje Kanados šimtmečio paminėjimui 1967 metais, yra surinkta daug informacijų apie asmenis ir organizacijas, bet nebandyta giliau aiškinti, kodėl ir kaip lietuviai pradėjo kurti savo dvikultūrinį gyvenimą Kanadoje. Taip pat pastebėjau, kad 1970 metų dešimtmetyje kitos etninės grupės jau pradėjo rašyti savo istorinius veikalus angliškai arba prancūziškai, o taipogi ir kanadiečiai istorikai — domėtis etninių grupių rolę bendroje Kanados istorijoje. Kad jie galėtų daugiau rašyti apie lietuvius, pirmiausia

jiems reikia turėti pagrindinius faktus anglų arba prancūzų kalbomis, nes negalima reikalauti, kad kanadiečiai (ir kiti) išmokyti lietuviškai ir patys peržiūrėtų mūsų laikraščius, žurnalus bei knygas.

Su kuo tik aš pasikalbėdavau apie lietuviams svarbios istorinės medžiagos rinkimą ir šios knygos rašymą, visi man entuziastiškai pritardavo. Toks psichologinis paskatinimas turėjo labai daug įtakos mano pasiryžimui ir šiam projektui. Turiu prisipažinti, kad pradėjau šį projektą naiviai galvodama, kad bus galima lengvai ir greitai parašyti knygą iš magnetofonu užrašytų atsiminimų. Tiesa, jaučiau šiek tiek abejonių dėl sugebėjimo parašyti tokią knygą, nes mano akademinių studijų dauguma buvo anglų literatūra. Aš galėjau gerai surinkti faktus ir žinias bibliotekose, bet niekad savo gyvenime dar nebuvau mėginusi tai padaryti su gyvais liudininkais. Abejodavau ar mokėsiu tinkamai klausti klausimus, kaip atskirsiu svarbius ir bendrus dalykus visai grupei nuo asmeniškų?

Kalbėjote apie paskatinimus, kuriuos galima pavadinti „Išoriniais Paskatinimais“, bet ar nebuvo asmeniškų pergyvenimų, kurie paskatino imtis šio projekto?

Taip. Istorijos knygų trūkumas apie lietuvius (svetimomis kalbomis) visiems yra labai gerai žinomas. Kiek kartų buvo kalbama, kad reikia įsteigti Kanados lietuvių archyvus, kiek kartų buvo raginama, kad lietuviai rinktų istorinę medžiagą ir surašytų savo atsiminimus. Apie tai daug kartų buvo rašoma ir „Tėviškės Žiburiuose“.

Atrodo, kad aš pati iš prigimties domėjausi ir buvau dalim lietuvių išeivijos istorijos. Mano vyresnioji sesuo Rūta gimė Augsburgėje (V. Vokietijoje) DP stovykloje, o aš — maždaug už dviejų metų po mano tėvų atvykimo į Kanadą. Dar prisimenu mudviejų vaikiškus žaidimus su lėlėmis ir iškimštais gyvuliukais. Jie visi susigrūdę gyveno žaisliniame namuke — „Free Hotel“ (Neapmokamame viešbutyje). Jie turėjo savo išrinktą „merą“ ir komitetą. Kartais būdavo vaizduojamas ir karas, man įdomu prisiminti, kad mes niekada nekaravome, bet visada gynėmės nuo priešų — norinčių užimti mūsų namą.

Kaip ir visa tų laikų Kanados lietuvių generacija, aš augau lyg maža istorikė ir Lietuvos ambasadorė. Dar būdama vaiku, jau mokėjau paaiškinti iš kur mes kilome, kaip atsiradome Kanadoje. O augant, manau, kad kaip ir kitiems, man nusibosdavo vis kartoti ir kartoti kanadiečiams tą pačią — jiems nežinomą istoriją. Kiek kartų esu piešusi Rytų Europos žemėlapi ant restorano popierinės servietėlės, kad parodyti, kur yra Lietuva ir kas su ja atsitiko po Antrojo pasaulinio

karo! Rašiau knygą dalinai, lyg norėdama pasakyti — štai paskaitykite kai ką ir iš mano tautos istorijos.

Ar gavote pakankamai paramos iš Kanados valdžios įstaigų?

Iš federalinės daugiakultūrinių reikalų ministerijos gavau \$14,500 knygos istorinės medžiagos rinkimui apie lietuvių DP imigraciją į Kanadą. Tuo laiku, t.y. 1980 m., tai buvo maksimumas tokiame projektui. Turiu pabrėžti, kad finansinė parama nebuvo duodama knygos rašymui, rašymas valdžios programose nebuvo finansiniai remiamas. Pagal federalinės valdžios taisykles, tada paramą duodavo tik paruošiamiesiems projekto darbams: medžiagos rinkimui, rekordavimui, raštinės bei kelionių išlaidoms ir t.t. Kitą dalį išlaidų turėjo padengti pačios etninių grupių organizacijos arba privatūs šaltiniai. Iš valdžios įstaigų, organizacijų ar fondų, už knygos rašymą kaip autorė — nesu gavusi jokio atlyginimo.

Quebec'o provincija būtų davusi paramą, jei būčiau knygą rašiusi prancūziškai. Dabar Ontario provincija turi programas remiančias tokius istorinius projektus, bet tuo laiku dar neturėjo.

Šį projektą įvykdyti labai daug padėjo mano tėvas dipl. inž. J. Danys. Gyvendamas Ottawoje, jis talkino lietuvių organizacijom įvairiuose valdiškuose reikaluose, todėl buvo labai gerai susipažinęs su biurokratijos procedūrom bei valdžios taisyklėm kultūriniais projektams remti.

Pasikeitus valdžioms, daugiakultūrės programos paramos biudžetas tapo labai sumažintas. Patikrinimas parodė, kad didesnė pusė gavusiųjų paramas netik nebuvo atsiskaitę, bet ir nepradėję pasižadėtų projektų vykdyti, todėl pradėta daug griežčiau tikrinti paramos prašymus.

Taip pat reikėjo gauti ir Kanados Lietuvių Bendruomenės rekomendaciją, už ką aš esu labai dėkinga. Turėjau parinkti ir projekto patarėją, kuris būtų gerai susipažinęs su lietuvių gyvenimu Kanadoje. Tai buvo mano tėvas, kuris turėjo pristatyti savo raštų ir veiklos santrauką. Kitas patarėjas ir tikrintojas turėjo būti akademikas-istorikas. Daugiakultūris departamentas patvirtino Toronto Universiteto profesorius dr. Robert Harney, kuris sutiko man duoti rekomendacijas. Reikėjo parūpinti ir raštą iš kurios nors leidyklos, kad domisi tokios knygos išleidimu; tai buvo gauta iš „Žiburių“ draugijos.

Naudingų patarimų ir nurodymų gavau iš įvairių valdžios įstaigų pareigūnų. Man patarė peržiūrėti Darbo ir Imigracijos departamentų archyvinės bylas apie visus D.P. ir nurodė, kad Toronte Multicultural History

Society of Ontario turi lietuviškos archyvinės medžiagos rinkinį.

Tie patarimai mane paskatino studijuoti valdžios dokumentus, ir tai pakeitė mano pradžioje užplanuotą knygos turinį. Pamačiau, kad galiu sujungti lietuvių imigrantų atsiminimus su Kanados valdžios imigracijos dokumentais ir, papildant literatūros šaltiniais, parašyti istoriniai vertingesnę knygą. Aš buvau pirmas nevaldinis asmuo, kuriam buvo leista tyrinėti DP imigracijos bylas. Tai truko šešis mėnesius.

Vėliau daug padėjo Kanados valstybinių archyvų Ottawoje archyvarai. Pasikalbėjimai su jais padėjo susidaryti sistemą, kaip rinkti medžiagą ir vesti interviu. Atsimenu ilgą pasikalbėjimą su archyvore, kuri domėjosi anglių tarnaičių istorija Kanadoje.

Nemažai įvairios pagalbos gavau iš Multicultural History Society of Ontario, kuri nėra valdiška įstaiga, bet gauna finansinę paramą iš Ontario valdžios. Jos surinkta medžiaga talpinama Ontario provincijos archyvuose Toronte. Ši draugija pasisiūlė išleisti mano knygą, ką ir labai gerai padarė.

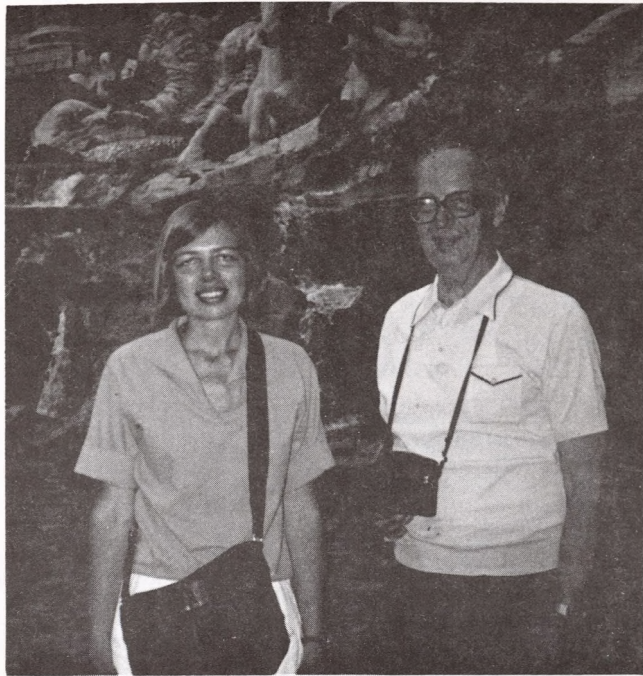
Kiek sulaukėte dėmesio ir paramos iš lietuvių visuomenės, organizacijų, fondų ir paskirų asmenų?

Kaip minėjau, didelė pagalba buvo Kanados Lietuvių Bendruomenės sutikimas pasirašyti mano prašymą. Bet finansinės pagalbos nesu gavęs nei iš KLB, nei iš bet kurios kitos organizacijos ar fondų. Paruošimas galutinio prašymo federalinei valdžiai ir dokumentacijos išpildant jos reikalavimus truko keletą savaitių, dar kiek prisidėjo susirašinėjimams, papildymams. Praėjo šeši mėnesiai, kol gavau pirmąją dalį subsidijos. Subsidija buvo mokama dalimis, pristatant išlaidų apyskaitas. Trūkstant pinigus, tų penkerių metų laikotarpyje, užsidirbau dirbdama dalį laiko archyvuose, darydama valdinių dokumentų vertimus ir pasiskolindama iš tėvų; ir — teko nemažai pasiskolinti.

Negaliu pamiršti didelę, netiesioginę ir materialią pagalbą iš lietuvių įvairiose Kanados vietovėse. Keliaudama beveik niekada neapsistodavau viešbučiuose, nes buvau priimama ir vaišinama tų pačių žmonių iš kurių gaudavau istorinę medžiagą savo knygai. Tikrai buvo malonu, kad mane taip širdingai priimdavo kaip svečią, o didelei daugumai aš buvau visai svetima, tik tiek, kad — lietuvė.

Kodėl knygai tema parinkta apie DP?

Rašyti apie tą lietuvių generaciją, kuri pasitraukė iš savo krašto 1944 m. ir kuri, po ilgo buvimo DP stovyklose, atvyko į Kanadą, buvo mano pačios mintis, nes tai yra ir mano šeimos istorija.

MILDA DANYTĖ SU SAVO TĖVU JUOZU DANIU

Beveik visi, kanadiečiai ir lietuviai, mane ragino neužmiršti ir seniau atvykusių lietuvių, kurie yra mažiau apie save rašę, o taip pat kad ir jų skaičius greitai mažėja. Federalinės valdžios daugiakultūros ministerija tuo laiku pradėjo leisti istorinių knygų seriją apie atskiras etnines grupes. Jie ieškojo, kas galėtų parašyti bendro pobūdžio istorijos knygą apie Kanados lietuvius. Siūlė ir man, ir tikrai būtų buvę lengviau gauti subsidiją. Bet ta serija buvo rašoma daugiau iš statistinės ir sociologinės pusės, kas man buvo dalinai svetima ir neįdomi sritis. (Čia aš matau daug galimybių lietuviams universiteto studentams paruošti magistro laipsnius iš istorijos, psichologijos, socialologijos ir politinės srities.)

Rinkdama medžiagą savo knygai prie progos rinkau ir “senųjų lietuvių” atsiminimus. Pavyzdžiui, į Winnipegą grįžau antrą kartą, kad galėčiau pasikalbėti ir užrekorduoti trijų Winnipeg klubo kūrėjų atsiminimus. Aš norėjau, kad mano knyga nebūtų tik rinkinys atskirų asmenų atsiminimų, bet būtų rimta istorinė knyga. Aš esu rašytoja, rašau ir poeziją anglų kalba, todėl norėjau, kad knyga būtų lengvai ir įdomiai skaitoma, ne tik kaip faktų ir statistikos registracija. “Senųjų” ir “naujųjų” lietuvių Kanadoje istorijos yra labai skirtingos, todėl reikalingos bent dvi atskiros knygos. Aš nutariau rašyti apie tą grupę, kuri yra man artimesnė, nors ir gailėdamasi, kad negaliu daugiau parašyti apie “senuosius”

lietuvius, kurie man labai patiko. Maniau, kad svarbiau parašyti turiningiau apie vieną grupę, negu labai bendrais bruožais — apie dvi.

Kaip buvo parinkti asmenys apklausinėjimui?

Pirmiausia teiravausi pas prof. Robert Harney, kuris buvo parašęs straipsnių apie istorinės medžiagos rinkimą “žodinei istorijai” (oral history) su magnetofonu. Jis man davė daug praktiškų patarimų, bet pasakė: “Žinai, pamatysi, kad tai yra laimės dalykas. Bendrai apie tą patį įvykį reikia kalbėti su daug asmenų, kad galima būtų padaryti objektyvias išvadas. Dažnai vienas asmuo būna naudingesnis, kaip kitų dešimt, ypač kurie nelabai atsimena, nekreipia dėmesio į praeitį ir nesugeba praeitį tiksliai ir vaizdingai atkurti. Niekada neapsiribok tik vienu klausimu, ar vienos grupės klausimais. Gal apie vieną klausimą tas asmuo negalės nieko esminio pasakyti, bet tęsk pasikalbėjimą ir klausinėk apie viską. Matysi, kiekvienas prisimena tik kai kuriuos, jam į atmintį įstrigusius įvykius, kurie gali būti įdomūs istorikui. Svarbiausia reikia mokėti klausyti ir leisti kalbančiajam išsikalbėti. Ir tiesa, dažnai žmonės suminėdavo istorinius faktus ar temas, apie kurias aš prieš tai nieko nežinojau.

Pradėjau pasikalbėjimus su giminėmis ir gerais pažįstamais, ieškojau asmenų, kurie atvyko skirtingiems darbams, skirtingais būdais, pav., pagal sutartį ar giminių garantijas, skirtingo išsilavinimo ir skirtingos praeities. Gyvendama Montrealyje — pirmiausia ir pradėjau nuo montrealiečių. Pirmutinis apklausinėtas asmuo buvo mano močiutė Magdalena Daniliauskienė, mano tėvo motina, o paskui eilė jos draugių ir kaimynių, kurios užeidavo pas ją “ant kavos” ir turėdavo “pasiaukoti” mano projektui. Kai pasijaučiau drąsesnė — keliavau į kitas kolonijas: Ottawą, Torontą, pas

tabako ūkininkus į Delhi ir Tillsonburg, Sudbury, Hamiltoną, Londoną, Windsorą. Ilgiausia kelionė buvo į Vakarų Kanados provincijas 1980 m. vasarą, kuri sutapo su mano lankymu rašytojų kursų Albertos Banff School of Fine Arts.

Adresus ir telefonus man parūpino mano tėvas, kuris pažįsta daug Kanados lietuvių, nes dažnai jiems parašydavo rekomendacinius laiškus. Pradėdavau visada su esamais ar buvusiais Bendruomenės pareigūnais, profesionalais, žinomais veikėjais, kurie nurodydavo kitus asmenis. Visada jieškodavau ir rasdavau žmonių, kuriems gyvenimas nebuvo “rožėmis klotas”, kuriems reikėjo gal visą energiją įdėti į įsistiprinimą naujame krašte, nes jų vargai bei pasisekimai ir sudaro Kanados lietuvių istoriją.

Kaip sekėsi atsiminimų rinkimas?

Visi mano darbo prisiminimai yra labai malonūs. Vienas kitas nenorėjo kalbėti, bet tai buvo reta. Aš net stebėjausi, kaip širdingai lietuviai prisidėjo prie mano projekto. Nevisada malonu prisiminti praeitį, ypačingai kai praeityje buvo vargingas bėgimas, karas, stovyklos, sunkūs darbai Kanadoje. Kai kurie net susigraudindavo pasakodami savo pergyvenimus, kas jiems ar jų šeimos nariams atsitiko tais sunkiais laikais. Ir nevienas yra man pasakęs: “Aš apie tai niekad nekalbu ir vaikams nepasakoju”. Ir aš pati kartais susigraudindavau klausydama pasikalbėjimo juosteles. Norėčiau, kad mano knyga paskatintų lietuvius daugiau kalbėti su savo vaikais ir anūkais apie praeitį ir paskatintų rašyti daugiau atsiminimų.

Kartais man aiškinant apie medžiagos rinkimo būdą, kai kurie suabejodavo sakydami: “Ah, bet žmonės pasakoja tik savo įvykio versiją ir siųs jus tik pas tuos, kurie jiems pritars”. Ir aš bijojau, kad taip bus. Bet

LIETUVIŲ IŠEIVIŲ ATŽALYNAS KANADOJE, Ottawoje su vadovėmis: dr. M. Ramūnienė (kairėje), dr. A. Šidlauskaitė (viduryje), šalia jos Milda (kairėje), mažiausia — Irena, Rūta (antra dešinėje) — seserys Danytės; mažoji Milda (4 metų) deklamuoja Motinas dienos šventės metu.

* *

Dr. MILDA
DANYTĖ

lietuviai gal būt turi ypatingą jausmą apie savo tautinę pareigą. Ne vienas ir ne vieną kartą man davė pavardę ir adresą kito žmogaus su kuriuo jau seniai buvo susipešę. O gal dabar dar susitikę nesisveikino. Aš tikrai gerbiu tokius žmones, kurie gali savo asmeniškumus nesusipratimus užmiršti, kai ateina laikas rašyti istoriją. Kaip minėjau, renkant medžiagą „žodinei istorijai“ mokslinis objektyvumas reikalauja apklausti kelis ar net keliolika asmenų apie svarbesnį, ypač kontraversinį, įvykį.

Didžiausi vargai rašant knygą buvo mano asmeniškai. Knyga, kurią pradėjau numatydamą baigti per vienerius metus, vis augo ir didėjo. Pradėjau jaustis kaip tas graikų legendarinis Sizifas, kuris turėjo užristi akmenį į kalno viršūnę; kai tik prisiartindavo prie kalno viršūnės, akmuo nudardėdavo žemyn! Mačiau, kad kiti jau galvoja, kad niekad nebus baigta. Ir tikrai, tų rankraščių puslapių skaičius vis augo... 300,400,600 ir pagaliau daugiau kaip 800! O tos pririnktos medžiagos, ir geros medžiagos, dar vis tiek daug liko nepanaudotos. Kai aš nunešiau tą „dramblišką“ tomą pas mano leidėjų paskirtą redaktorę, Diane Mew, labai patyrusią redaktorę, ji net krūptelėjo pamačius tiek puslapių.

Tai jums nebuvo sunku surasti leidėją?

Ne. Profesorius Robert Harney gana anksti, kai aš su juo kalbėjau apie finansines problemas, pasiūlė, kad Multicultural History Society of Ontario išleis tą knygą. Iš draugijos jis man gavo \$7,000 subsidiją: nors suma buvo nedidelė, bet mane įgalino tęsti rašymą sekančiais metais. Tiesa, subsidijos sąlyga buvo ta, kad jiems perleisiu mano užrekorduotas juosteles ir teisę pirmiesiems nuspręsti ar knyga bus spausdintina. Kitas dalykas buvo dar svarbesnis, ir kurio aš negalėjau tikėtis

iš komercinio leidėjo, tai sutikimas, kad knyga bus tik apie lietuvius ir jų santykius su Kanados valdžia. Kiti leidėjai norėdavo, kad knyga būtų bendra apie visus DP.

Kanadoje labai sunku išleisti knygas, ypatingai tas, kurios neturi didelio skaičiaus skaitytojų. Žinau, kad daug kanadiečių rašytojų laukė daugelį metų, kol jų knygos buvo išleistos. Universitetų leidyklos yra ypatingai lėtos. Pereitą dešimtmetį pora didžiausių Kanados leidyklų ar bankrutavo, ar buvo nupirktos amerikoniškų firmų, ir nemažai jau spausdinimui priimtų knygų nebuvo išleistos.

Ar kanadiečiai domisi tokiomis knygomis?

Valdžios įstaigos tokios knygos išleidimu džiaugiasi, ypatingai daugiakultūros ministerijos įstaigos, nes iš jų anksčiau remtų projektų bene du trečdaliai gavusių pašalpas jokios knygos neišleido. Politikams tokios knygos patinka, nes jiems suteikia informacijas apie šio krašto tautybes. Ir politikai, kiek man žinoma, didžiuojasi Kanados daugiakultūre politika, nes tai ją skiria nuo Jungtinių Amerikos Valstybių daugiau vienpusiško nacionalizmo. Dauguma kanadiečių tik dabar pradeda domėtis savo istorija. Išskyrus porą „žvaigždžių“, kaip pvz., Pierre Berton, istorikai Kanadoje yra mažai žinomi ir mažai skaitomi. Bet tas keičiasi. Tikiuosi, kad rašau knygas kurios liks bibliotekose ilgus metus.

Kaip lietuviai vertina tokią knygą?

Gal man nenori sakyti nepalankių vertinimų, nes bendrai girdžiu daug gražių atsiliepimų. Žinoma, knyga apie Kanados lietuvius yra naujiena, nes taip mažai apie mus rašyta, ir ypatingai anglų kalba. Daug kam patinka, kad knyga parašyta angliškai, nes gali duoti skaityti svetimtaučiams ir tiems jauniems Kanados lietuviams, kurie sunkiai paskaito lietuviškai. Dažniausiai neigiamai pasisakoma apie trūkumus, ar tiksliau, kodėl to ir to nėra knygoje. Mano daugiau kaip 800 puslapių rankraštyje buvo ir apie įvairių lietuvių kolonijų įsikūrimą, bet beveik visa ši dalis, daugiau 300 puslapių, buvo išleista pagal redaktorės Diane Mew patarimą. Pirmoji rankraščio versija spausdinimui buvo tikrai per ilga. Leidėjai norėjo, kad knyga būtų ne daugiau 300 puslapių, kas skaitoma geriausia ir kainos ir skaitytojo atžvilgiais. Vis tik ir sutrumpinus išėjo virš 360 p. Kai ieškojome būdų tekstą sumažinti, buvo aišku, kad kolonijų istorija yra atskiras dalykas. Man buvo labai gaila išleisti tą dalį, nes su idomumu rinkau medžiagą ne tik iš gyvų liudininkų, bet taip pat ir iš laikraščių bei metraščių. Žinote, aš peržiūrėjau visus pirmųjų dešimtmečių. „Nepriklausomos Lietuvos“ ir „Tėviškės Žiburių“ numerius. Gailėjausi, kad galėjau įdėti mažai apie „senuosius“ lietuvius. Autoriui yra smagu gir-

dėti, kad knyga turėtų būti ilgesnė, o ne trumpesnė. Šis leidinys yra dalis Kanados lietuvių istorijos galimuose praktiško išleidimo rėmuose, pilnai istorijai reikia kelių knygų.

Daug asmenų su kuriais kalbėjau pastebės pasikalbėjimų panaudojimas nėra toks platus, kaip kad jie galvojo, nes istoriniam aprašymui iš tų atsiminimų buvo parinkti tik maži epizodai. Man atrodo, kad dabar skaitydami jie mato ir supranta, kad asmeniškai išgyvenimai ir kančios pavirto į grupės istoriją, o dažnai atstovauja ir kitų grupių istorijas. Beveik trijų šimtų asmenų atsiminimai įrašyti į apie septynių šimtų valandų magnetofonines juosteles yra geras šaltinis tolimesnėms studijoms. Aš nenorėjau visai pamiršti ir eilinio asmens žmogiškąsias savybes. Man nepatinka tie istoriniai veikalai, kur vieninteliai veikiantieji charakteriai yra karaliai, prezidentai, generolai ir politiniai vadai. Rašant istoriją turi būti įvesta daugiau subtilių asmeniškų smulkmenų, nes juk žmonių gyvenimas iš to ir susideda. Taip pat reikia pripažinti, kad asmeniniai išgyvenimai dažnai yra tipiški visos tos generacijos istorijai.

Ką dabar rašote?

Kaip visada, iš karto darau keletą projektų. Labai norėčiau, kad būtų išleistas anglų kalba Juozo Kraliausko (pirmasis romanas rašytas Kanadoje) „Urviniai žmonės“. Dalį jau išverčiau, kad būtų galima paduoti prašymą Daugiakultūrei ministerijai paramos gavimui. Tame romane rašoma apie lietuvių imigrantus dirbančius pagal sutartis aukso kasyklose šiaurinėje Ontario dalyje. Man atrodo, kad tai būtų tikrai įdomu kanadiečiams, nes anglų literatūroje romanų apie darbus

kasyklose visai nėra.

Rašau ir eilėraščius anglų kalba, nors esu lėta darbininkė. Dauguma mano eilėraščių turi lietuvišką tematiką. Daug laiko praleidžiu rašydama romaną apie lietuvių imigrantus, 1986 m. esu gavus stipendiją iš Canada Council šešiams mėnesiams, bet tas truks daug ilgiau.

Prieš rašydama platesnę Kanados lietuvių istoriją — noriu „pailsėti“. Jaučiu, kad man reikia permąstyti savo žinias ir pagalvoti apie reikalingą permąstyti papildomą medžiagą. Jei rašyti apie senųjų kartų imigraciją, tai reiktų giliau pastudijuoti Kanados depresijos laikotarpį. Tuo tarpu planuoju tuos likusius originalaus rankraščio puslapius panaudoti tik istoriniams straipsniams; jau esu paskelbus šešias studijas apie lietuvių imigrantus žurnaluose ir konferencijose. Matysime...

Noriu, rašant daugiau apie Kanados lietuvių, taip pat daugiau įsigilinti į Lietuvos istoriją.

Dabar esu atsikrausčius kuriam laikui į Europą. Aš visada norėjau pagyventi Europoje, ne tik kad susipažinčiau su Europos kultūra, bet ir todėl, kad iš toliau aiškiau matyčiau Kanados savybes. Yra taip, kaip ir su kalbos pažinimu: niekad nesuprasi savo kalbos ypatybių, jei nemokėsi bent vienos kitos kalbos. Išmokti daugiau kalbų bei pažinti kitų tautų istoriją ir kultūras man yra didelis malonumas; nors žinau, kad liksiu tuo, kuo esu — Kanados lietuvi.

Dėkojame, dr. Mildai Danytei, už pasikalbėjimą ir pasidalinimą mintimis su žurnalo „Moteris“ skaitytojais. Linkime daug sėkmės ateities planuose!

red.

KNYGOS SUTIKTUVĖS TORONTE
1986 IV. 30 d., iš k.: autorė — dr. Milda Danytė; Multicultural History Society of Ontario direktorė — dr. Jean Burnet; draugijos leidinių redaktorės — Anne McCarthy ir Diane Mew „Tėviškės Žiburių“ redaktorius — k. dr. P. Gaida.

KNYGA APIE KANADOS LIETUVIUS IMIGRANTUS

NORA KULPAVIČIENĖ

Svetimomis kalbomis parašytų knygų apie lietuvius turime labai mažai. Todėl tokio istorinio-dokumentinio leidinio pasirodymas kaip "DP: Lithuanian Immigration to Canada after the Second World War" yra labai sveikintinas, nes šis veikalas bus plačiai vartojamas bibliotekose, statistikos, mokslo bei valdžios įstaigose ir t.t. Autorės dr. Mildos Danytės žodžiais tariant: „tikiuosi, kad bibliotekose išliks ilgus metus“.

Autorė atstovauja tai kartai kuri gimė ir išsismokslino Kanadoje. Kilusi iš žinomų veikėjų dipl. inž. Juozo ir Danutės Danių šeimos Ottawoje, jau nuo vaikystės ji gavo tą paskatinimą domėtis lietuviybės išlaikymo testinumu. Jos susidomėjimas ir priklausomumas savo lietuviškai kilmei pasireiškia labai stipriai. Ji nuodugniai ir su atsidavimu ieško savo tautos šaknų-atžalų išeivijoje. Ji jaučiasi esanti lietuvių išeivių istorijos dalimi, nes išeivių istorija yra ir jos šeimos istorija.

Visiem jau žinomas ir nuolatinis lietuviškos kilmės jaunimo apibūdinimas, kad „lankė šeštadieninę mokyklą ir priklausė kokiai organizacijai“, šiuo atveju būtų visai nereikalingas. Išeivijoje subrendusių ir lietuvių bei naudingą darbą dirbančių žmonių — turime labai nedaug, bet jų veikla yra tikrai reikšminga. Tai grupei priklauso ir dr. Milda Danytė. Ji atliko didelį ir svarbų darbą, pasirinkdama ir aprašydama lietuvių išeivių istorijos etapą, tuo labiau, kad ši tema iki šiol beveik visai nebuvo nagrinėjama. Ji sutelkė gausią dokumentinę medžiagą iš archyvų bei asmeniškių pasikalbėjimų, kurių užteklių ir sekančiom studijom.

Dirbdama šį darbą ir beklausydama įvairių prisiminimų bei pasakojimų, ypač kai iškildavo tokie mažmožiai kaip (46 psl.) Wiesbaden'o sriuba, autorė susidurdavo ir su abejonėmis: ką pasirinkti ir ką praleisti?

Knygos sutiktuovės Ottawos valst. archyvų rūmuose, iš k.: OU istorijos profesorius John Batts, darb. ministerijos atstovas ir bibliotekos direktorius R. D. Needham, p. Needham ir autorė Milda Danytė.

(Tarp kitko, nors žmogus ne vien sriuba gyvena, Wiesbaden'o sriuba gal buvo ir neblogo, bet kiekvieną dieną ta pati-svogūninė; todėl, stovyklos gyventojai „igavo“ atsparumą nuo peršalimo, o Wiesbaden'o DP stovyklos UNRRA direktorius, žydų kilmės amerikietis, už maisto vogimą gavo aštuonerius metus sunkių darbų kalėjimo.)

Žmonės, kalbėdami apie praėjusius laikus, dažnai iškelia visai neesminius įvykius juos pagrąžindami, išpūsdami arba verkšlėdami. Tai priklauso nuo pasakotojo charakterio bruožų, lakios vaizduotės, bei sugėbėjimo papasakoti, o mažiausia — nuo atminties. Karas visada sujaukia žmonių gyvenimus, bet lietuviai, nežiūrint kokiose sąlygose bebūtų, visada sugeba prisitaikyti ir esamą padėtį tinkamai išnaudoti. Todėl ir DP stovyklose per trumpą laiką buvo išleista gausybė knygų bei periodinių leidinių, veikė draugijos, teatro grupės ir t.t. Kultūrinė veikla buvo aktyvi, kas tik norėjo, tas galėjo laiką praleisti produktyviai. Labai daug jaunimo (net ir vyresni) studijavo, gavo universitetų diplomus bei mokslinius laipsnius. V. Vokietijoje veikė visos aukštosios mokyklos, o taip pat ir L. Raudonasis kryžius studentams duodavo stipendijas ir kitas lengvatas. Todėl didžiausią „gap in their lives“ turėjo tik vyresnio amžiaus profesionalai atvykę į užjūrius, kurių profesija išeivijoje nebetiko.

Nors ir sunku yra tinkamai sutalpinti plačią Lietuvos istoriją keliuose puslapiuose, bet tikrai galima buvo apeiti be šio posakio (4 psl.): „... Lithuanian culture, not fully Christianized until the sixteenth century, retains traditions and customs from a very

ancient north European pagan world.“ Gal Lietuvos kultūra būtų buvusi geriau apibūdinta pažymint, kad 16 amžiuje, t.y. 1579 metais, Vilniuje jau veikė Universitetas.

Mažų netikslumų, ypač pirmoje dalyje, pasitaiko ir daugiau, bet jie nėra esminiai, nes knygos paskirtis yra lietuvių imigraciją į Kanadą.

Autorė, turėdama daug galimybių plačiai išstudijuoti archyvuose esančią dokumentinę medžiagą, labai detalai išgildena visą emigracinį ir imigracinį procesą. Ji atidenigia iki šiol nežinomas politines intrigas, užkulisinę veiklą ir kitas priežastis, kurios nulėmė ateivių likimą.

Būdama rašytoja, ji istorinius faktus perduoda literatūriniame stiliuje, vaizdžiai, sklandžiai ir įdomiai, tiesiog-intriguojančiai, kad ir dokumentiniai faktai — skaitomi lengvai ir su įdomumu! Ji labai gerai sugrupavo istorinius įvykius su pavienių, bet labai skirtingose aplinkybėse buvusių, žmonių pergyvenimais. Nors ir išeiviškų vargų nemačiusi, ji tiksliai apibendrina to laiko įvykių eigą ir išlaikė lygsvarą per daug nenukrypdamą į asmeniškumą.

Autorei, dr. Mildai Danytei, linkime sėkmingai tęsti pradėtą darbą. Lauksime ir sekančių leidinių apie visus lietuvių išeivius Kanadoje!

DP: Lithuanian Immigration to Canada after the Second World War — by Milda Danys; išleido — Multicultural History Society of Ontario; 351 psl., kaina — kietais viršeliais — \$19.95, minkštais — \$14.95; užsakymus siųsti: D.S. Danys, 1681 Ainsley Dr., Ottawa, Ont., Canada K2C 0S8

Ottawos lietuvių visuomenės veikėja Danutė Danienė su duktė Milda krikščionybės minėjimo iškilmėse Romoje

Lietuvių Žurnalistų S-gos centro valdyba, pasibaigus kadencijos terminui, prašoma sąjungos narių, pasiliko savo pareigose. Centro valdybos pirmininkė yra energinga visuomenės veikėja, rašytoja ir žurnalistė **Rūta Kleva Vidžiūnienė**. Linkime Sėkmės!

Prof. dr. Birutė Cipliauskaitė savo motinos atminimui yra įsteigusi stipendijų fondą studijuojantiems-rašantiems daktarą Lietuvos istorijos temomis. Tinkami kandidatai gali kreiptis į Lietuvių katalikų mokslo akademijos centrą: Piazza della Pilotta 4, 00187 Roma, Italy.

PMT — baltiečių moterų organizacijos trisdešimt penkerių metų sukaktis buvo iškilmingai paminėta Toronte. Ta proga, Prisikėlimo parapijos salėje, įvyko iškilminga oficialioji dalis, kur šalia kalbų ir sveikinimų buvo pagerbtos ilgiausiai organizacijai priklausiusios narės, iš lietuvių — **O. Gailiūnaitė**. Lietuvišką programą atliko choras „Volungė“, vad. **muz. D. Viskontienės**. Taip pat buvo įvairių tautinių rūbų demonstravimas; lietuviams vadovavo **I. Meiklejohn**, rūbus modeliavo „Gintaro“ ansamblio šokėjos. Po programos įvyko vaišės.

Išėjimo ir kitų dailininkų paroda, kurią paruošė ir globojo **k. A. Kezys**, buvo atvežta į Toronto Anapilio salę. Šioje parodoje buvo ir moterų dailininkų: A. Kepalaitė, Z. Sodeikienė, A. Pečiūraitė,

J. Young, M. Stankūnienė, V. Krikštolaitytė, M. Starasevičienė, N. Palubinskienė, J. Paukštienė, E. Urbaitytė ir V. Balukienė. Iš viso buvo rodoma apie 60 kūrybos darbų. Tokia sudėtinė paroda yra gera priemonė supažindinti su lietuvių menininkų darbais ir — gera proga įsigyti vertingą kūrinių.

Dalilos Mackialienės naujos knygos — romano „Beržas už lango“ sutiktuves įvyko St. Petersburg, Floridos, Amerikos lietuvių pensininkų klube. Į šį renginį atsilankė virš 350 svečių, kurie susitiko su autore, iš klausė menišką, moterų dainininkų grupės atliktą, programą ir pasivaišino. Nors šis pensininkų klubas įsisteigė neperseniausiai, bet jo veikla labai plečiasi — ypač kultūrinėje plotmėje.

Rašytoja Marija Aukštaitė pernai atšventė 90 metų jubiliejų; mirė š.m. balandžio mėn. 26 d. Toronte. Į Kanadą atvyko ji prieš karą, ilgiau gyveno Toronte ir Montrealyje. Rašyti pradėjo dar gyvendama Lietuvoje. Kanadoje išleido poezijos ir apysakų knygas: „Rožių vasara“, „Išėjėvės keliu“, „Išėjėvė“ ir t.t. Taip pat — bendradarbiavo spaudoje ir redagavo Montrealyje leidžiamą „Nepriklausomą Lietuvą“. Ji taip pat dalyvavo visuomeniškoje veikloje ir daug padėjo naujesiems ateiviams. Tebūna lengva Kanados žemėlė, ilsėkis ramybėje!

VINCĖI JONUŠKAITEI SUĖJO 85 METAI

Vincė Jonuškaitė, įžymioji operos solistė, gimė ir augo šeimos stambiame ūkyje, Subačiaus kaime prie Panevėžio, motinos, vyresnės sesers ir brolio rūpestingai globama. Vincutės muzikali mama mokėjo daug liaudies dainų, kurias su abiem dukterimis dažnai dainuodavo. Vincutė „tardavo“ antrą balsą. Gimnaziją ji lankė Panevėžyje, ir su ja išsikėlė į Voronežą. Ten ji 1916 m. pirmą sykį pasirodė scenoje su daina. Tais pat metais ji pradėjo mokytis dainavimo, ir mokėsi iki 1918 m.

Grįžusi į Kauną, Vincė dainavo vaidilutę M. Petrausko „Birutėje“. Komp. K. V. Banaitis, pastebėjęs jos puikų balsą, parašė palankią recenziją. Vincė netrukus gavo stipendiją ir išvyko muzikos studijų į Berlyno Valst. Aukštąją Muzikos Mokyklą. Jos balso apimtis buvo taip didelė, jog pradžioje mokytojai abejojo, ar jos gražusis balsas tikrai yra mezzo sopranas. 1923 m. tolimesnių muzikos studijų Vincė persikėlė į Romą pas prof. Einar Feyring. 1923 m. paruošusi rečitalį, ji debiutavo Romoje ir Palangoje. Publikos labai šiltai sutikta, buvo pakviesta į Kauno Operą, kur dainavo Poliną „Pikų Damoje“.

1928 m. tolimesnių operos studijų vėl išvyko Italijon pas prof. M. Sammarco. Grįžusi į Kauną, paruošė 47 didžias mezzo soprano roles ir jas išdainavo iki 1944 m.

Roles ruošdama, Vincė buvo ne vien primadona: ji taip pat buvo muzikologė ir antropologė ta prasme, kad mokslo duomenimis pasiremmdama, ruošė savo roles. Ji studijavo Andalūzijos folklorą ir šokius, ruošdama Carmen rolę, taipgi Pakalnės operai įdėjo rimtų regionalinio meno bei papročių studijų. Jos charakteriai buvo taip būdingi vietai ir laikui, jog galima sakyti Vincė buvo viena pirmųjų, atnešusi mūsų operon „verizmo dvasią“. Kas teigia, jog verizmas prasidėjo nuo Maria Callas stiliaus, klysta: mūsų Vincė tuo atžilgiu Callas aplenkė. Turėdama ypatingą vaidintojos talentą, ji kiekvienon operon įnešdavo nepaprastą dinamiškumą.

Pati Vincė buvo labai pamaldi katalikė, ir prieš spektaklius karštai melsdavosi. Vincė daug koncertuodavo ir dalyvaudavo operose užsieniuose, garsindamasi kaip lietuvi. Jos nepaprastas meninis pajėgumas teikė lietuviams garbę; Vincė žibėjo tikra žvaigždės kokybe ir dideliu asmenybės patrauklumu.

Op. sol. Vincė Jonuškaitė

Kokia buvo Vincė kasdieniniame gyvenime? Ir ne čigoniška, ir ne bohemiška, tik labai švelni aukštaitė motina, apsupta būrio vaikų.

Susituokusi su Dovu Zaunium, ji augino jo sūnų Dovuką ir dukrą Gustytę. Su Dovu jiedu susilaukė sūnaus Sauliaus ir dukros Giedrytės. Jos motiniškoje širdyje pakako meilės visiems vaikams.

Likusi našlė, ji susituokė su Stasiu Leskaičiu ir sunkiomis karo sąlygomis padėjo užauginti jo mažamečius vaikučius. 1944 m. Vincė visus išvežė į Vienos priemiestį Baden b. Wien, išsaugojo nuo pavojaus, išmaitino ir po karo išvežė Vakarų Vokietijon, kur vaikai mokėsi, o mama koncertuodavo. Nepaprasto dėmesio verti būdavo Vincės rečitaliai, kurių didžiausią dalį sudarydavo liet. kompozitorių kūriniai ir liaudies dainos. Jas Vincė interpretuodavo kiekvieną savaitai, kitokiu balso registru bei spalva. Daugiabalsė, kaip lakštingala, Vincė vieną dainą atlikdavo labai žemu, krūtininiu balsu, kitą — švelniai ir lyriškai lyg tekantis "Nemunėlis"; dar kitas — žaismingai lyg piemenelių raliavimai, ar — svajingai kaip mergelės godos. Dėl to jos klausyti niekada nepabosdavo, publika reikalaujo pakartojimų. Bet Vincė niekada nesikartodavo, ir su kiekviena dainele atnešdavo naują staigmeną. Kaip liaudies dainų tobula atlikėja Vincė pagarsėjo savo karjeros pradžioje, ir tolydžio dainų repertuarą turtino kiekybe ir kokybe.

Po karo Vincė daug nuveikė, organizuodama, Pabaltijo moteris Vokietijoje ir Amerikoje.

Vincė Jonuškaitė buvo populiari visame kultūringame pasaulyje: ją girdėjo Talinas, Berlynas, Varšuva, Sao Paulo, Montevideo, Buenos Aires, Londonas ir Kopenhaga, Oslo ir Leningradas, Maskva, Stokholmas ir Roma. Laikas būtų išleisti naujas jos plokštelių laidas, naudojant modernią įrašymo techniką.

Šiomet Vincėi sukako 85 m. Ji gyvena Kalifornijoje, kur ją aplanko vaikai. Ypač prierašios jai dukros Gustytė ir Giedrė, abi pasekusios motiną rimtumu ir atsidėjimu savo profesijai: yra pirmieji gydytojos.

D. NORUTAITĖ

SESĖS DAINININKĖS

Solisčių Elenos Blandytės ir Onos Blandytės-Jameikienės gražūs balsai dažnai praturtina įvairių renginių programas.

Gausi Blandžių šeima visada pasižymėjo muzikalumu, iš kurios kilusios keturios seserys sudariusios kvartetą, ilgai džiugino lietuvišką visuomenę išeivijoje. Dar Lietuvoje jaunos seserys pradėjo kartu dainuoti, bet jų karjera prasidėjo 1950 metais Čikagoje, kai kunigas Andriuska išgirdęs jas dainuojant ir susodinęs į graboriaus mašiną, nuvežė į Milwaukee lietuvių parengimą, kur jos išpildė programą. Nuo to laiko Blandyčių kvartetas, o vėliau, Stasei ištekėjus, trio, plačiai pagarsėjo. Visi jas kvietė koncertam, iškilinėm, šventėm, kur jos dainuodavo lietuviškas liaudies dainas. Muzikaliai talkino muz. Skridulis, vėliau V. Jončys, pritaikydamas dainas kvartetui arba trio. Vėliau iš grupės pasitraukė ir Benigna, liko tik Elena ir Ona.

Su dainininkėmis dirbo muz. A. Kučiūnas, muz. K. Jakubėnas ir kiti.

Elena Blandytė, gyvenanti Čikagoje,

balsą lavinti pradėjo dar Vokietijoje, vėliau tęsė studijas JAV. Ji gražiu mezo-sopranu atlieka įvairias programas: liaudies, klasiškinę ir pramoginę. Taip pat ji stipriai pasireiškė ir vaidybiniai. Elena dažnai koncertuoja kartu su seserimi Ona Jemeikiene, kuri gyvena Palm Beach Shores, Floridoje. Ona lavino balsą JAV pas sol. A. Dičiūtę, Grolong Dorothy dainavimo studijoje ir kitur. Ji koncertuose atlieka įvairią programą ir jau penktą sezoną dainuoja Palm Beach Opera Comp. Bet labiausiai ji mėgsta religinę muziką, gieda religinės muzikos koncertuose, švenčių metu — bažnyčiose ir minėjimuose. Jos šeima: vyras-fizikos inžinierius Saulius Jameikis, ir trys sūnūs — Vidas, Aldis ir Gitas yra labai muzikalus.

Salia muzikinių talentų, Elena ir Ona turi kitą talentą: jos labai meniškai mezga ir kuria megztų rūbų modelius, kurie sulaukia didelės sėkmės madų parodose.

Šių metų Didįjį Penktadienį Ona Jameikienė atliko pilną religinio koncerto programą, kurią surengė Juno Beach seselės uršulietės; akomponavo muz. V. King; programoje buvo atlikti klasikiniai religinės muzikos kūriniai.

Elenai Blandytei ir Onai Jameikienei linkime daug kūrybinės sėkmės!

N. K.

Sol. O. Blandytė-Jemeikienė

Sesės dainininkės Blandytės 1953 m.

VINIŠI ŽMONĖS

G.E.

Vienas penktadalis Šiaurės Amerikos kontinento žmonių gyvena vieni. Ši gyvenimo būdą jie pasirenka patys (nevedę, persiskyrę ir t.t.) arba tai ji vyksta dėl vieno arba kelių priežasčių: mirties, ligų, šeimininių problemų ir t.t. Su nelaukta vienvakmi sunkiausiai susigyvena tie, kurie staigiai netenka artimų žmonių. Jie pasidaro depresiniai prislėgti, nebenori rūpintis savo problemomis, jaučia neapykantą tiems, kurie nėra tokioje padėtyje. Gyvenimo būdo pakeitimą jie pergyvena jautriau, į kasdieninius aplinkos reiškinius jie žiūri jausmingiau. Vieni bando nusikratyti savo vienvakmės padėties ir atkurti prarastą gyvenimą artimiausiam bare, kur bendri išgėrėjai neva tai „pakeičia“ artimuosius. Kiti ieško užmaršties perdėtose linksmybėse, net — narkotikuose, o bailiai pradeda galvoti net apie „paprastąsias išėjimas“ — savižudybę.

Vienišumo pagrindas yra baimė būti vienam. Labai dažnai vieniši žmonės dėl didelės savigarbos neišdrįsta prisipažinti, kad jie yra vieniši. Tuo būdu jie dar giliau grimsta į vienišumą ir nieko nedaro, kad tą padėtį pašalintų. Didžiausias vienišų žmonių priešas yra tinkamo užsiėmimo trūkumas, neturėjimas ką veikti, o taip pat ir nepakankamas kontaktas su kitais žmonėmis. Prie dabarties negerovių prisideda ir šių laikų nedraugiška, šalta ir bejausmė aplinka. Dar niekada žmonės nebuvo taip vieniši kaip dabar, nors ir gyvendami dideliuose žmonių būriuose — didmiesčiuose. Čia visi skuba, rūpinasi tik sava asmeniška gerove, lenktyniauja vienas su kitu; visas gyvenimo tikslas sukasi tik apie pralobimą, užmirštant kitas žmoniškumo vertybes. Net ir gausių šeimų nariai išsiblaško po visą pasaulį, juos skiria dideli atstumai, santykiai atšąla. Bet ir toje pačioje gatvėje gyvenantieji, net keliolika metų mindydami tuos pačius šaligatvius, vis dar „nepažįsta“ savo kaimynų. Arba už kelių namų gyvenančios neaplaiko savo giminaitės vien dėl to, kad ji nebegali greitai paeiti. Net ir telefonu nebepaskambina. O kaip daug gali pradžiuginti vienišą net ir vienas telefono paskambinimas! Tad ir nenuostabu, kad laikraščiuose pasirodo žinutės, jog anksčiau buvę žinomi veikėjai, tik po savaitės buvo atrasti mirę savo namuose . . .

Pavieniai gyvenantiems žmonėms (dirbantiems ir pensininkams) labai didelės reikšmės turi tinkamas užsiėmimas, kuris prasklaidytų blogas nuotaikas ir padėtų užmiršti savas nelaimes. Žmonės, kurie visada yra užsiėmę, nesijaučia vieniši. Devyniasdešimtį metų turinti moteris paklausta ar nesijaučianti vieniša, atsakė: „Nors daugiausia laiko praleidžiu būdama viena, bet niekada nesijaučiu vieniša, nes visada turiu užsiėmimą, kuris man suteikia malonumą.“

Yra žmonių kurie šventai įsitikinę mano, kad pasaulyje nieko negali būti blogesnio už vienišą gyvenimą, kad visi kurie gyvena vieni turi būti baisiai nelaimingi. Galvojant apie vienvakmę gali atrodyti baisu, bet tikrumoje taip nėra, nes kiekvienas gali pakreipti gyvenimą tinkamesne linkme, įsigyventi į savo padėtį, keisti savo pažiūras į gyvenimą ir prisitaikyti. Vieniškumo jausmo atsikratyti nėra lengva, tai vyksta išlėto ir palaipsniui. Visa tai priklauso nuo noro ir stiprios valios, ir tik įgavus daugiau pasitikėjimo savimi, vieniškumo problemos pradės atrodyti nebe tokios tragiškos. Aišku, tokiems žmonėms, kurie jokių būdu negali susigyventi su savo vieniša padėtimi, yra reikalinga profesinė pagalba.

Nereikia bijoti parodyti savo jausmus. Tyrimai parodė, kad geras išsiverkimas ir geras juokas sumažina vidinę įtampą. Šiais laikais labai daug svarbos yra duodama įvairiems raminantiems vaistams, užmirštant, kad ašaros ir juokas turi natūralią gydymo galią. Nors yra daug manančių, o ypač anglo-saksų kraštuose, kad savo jausmus viešai rodyti netinka, ir kad ašaros yra silpnybės pažymys. Tačiau, žmonės kurie nebijo pareikšti savo jausmus, ilgiau gyvena. Gal dėl to ir moterų amžius ilgesnis, nes jos viską jausmingiau pergyvena.

P. AUGIUS

VERPĖJA

Prieš pradėdant tvarkyti savo vienišą gyvenimą, reikia susigyventi su ta mintimi, kad kitos išėjimas nėra, kad reikia gyventi vienai arba vienam. Primamiausia — stengtis atsipalaiduoti nuo „savęs galėjimosi“, „niekam nereikalingo“, „visų užmiršto“ jausmo. Persvarstyti savo asmenišką galvoseną, pažiūras į gyvenimą ir santykius su kitais. Ar nesielgi egoistiškai? Ar ne per daug reikalauji iš kitų? Ar netrūksta tuose reikalavimuose logikos? ir t.t. ir t.t. Kiekvienas turi silpnų, kurių nepastebi arba nenori pastebėti. Savo asmenišką klaidą reikia surasti ir su jomis kovoti. Dėl savo vieniškumo nieko nekaltink, susitaikyk su likimu. Ieškok galimybių, kaip savo vienišumą palaipsniui sumažinti. Vieniškumui žmonėms niekas rankos neišties, jiems patiems reikia surasti tinkamą gyvenimo būdo linkmę ir patiems atsistoti ant tvirto pagrindo.

Pradžią yra labai sunki, todėl visas problemas reikia spręsti labai apgalvotai ir priimti savo paskirčiai. Bandyk žiūrėti į gyvenimą giedresnėmis akimis, gyvenimas nesusideda vien iš nelaimių ir dejavimų.

Pradžioje nereikia daryti didelių planų ateičiai. Gyvenk tik šia diena, padaryk smulkų planą vienai dienai: kada keltis, kada valgyti, kada eiti pasivaikščioti, kada susitikti su kitais, kada pasirūpinti sava išvaizda, kada apsitvarkyti, kada pailsėti ir t.t. Tokia, pagal valandas, sudaryta programa pagelbės priprasti prie naujų gyvenimo aplinkybių palaipsniui. Dienos programą reikia nustatyti tik pagal savo pomėgius, nes kas tinka vienam, — gali visai netikti kitam. Stebėk, kurie užsiėmimai sukelia didžiausią vieniškumo jausmą, tokių užsiėmimų reikia vengti.

Gyvenant vienam galima labai laisvai ir nevaržomai pasirinkti gyvenimo eigą, nes prie nieko nereikia taikytis. Laisvė yra neribota, gali eiti kur nori ir kada nori, gali lankytis draugus, keliauti po pasaulį. Aišku, prie gyvenimo būdo priklauso ir finansinė padėtis. Apie tokius dalykus geriausia pasitarti su tos rūšies specialistais, ypač turint didesnius finansinius išteklius. Bėsis pinigų praleidimas arba bereikalingas liguotų taupymas nieko gero neduoda. Piniginių reikalų reikia tvarkyti apgalvotai.

Jauki ir maloni gyvenamoji aplinka labai teigiamai veikia į pavieniai gyvenančių asmenų nuotaikas. Gyvenamą namą, butą ar kambarį reikia pasirinkti pagal savo poreikius ir įsirengti pagal savo skonį, kad buvimas namuose būtų malonus ir grįžimas namo nepasidarytų kančia.

Kiekvienas žmogus turi turėti ir tam tikrų malonių momentų, kad ir susidedančių iš menkelių. Tokios, kad ir labai nereikš-

mingai atrodančios, smulkmenos labai daug prisideda prie tinkamos lygsvaros išlaikymo ir nuotaikos praskaidrinimo. Pavyzdžiui: nusipirk ką nors gražaus, užsik pasivaistinti į kavinę, padaryk sau malonumą.

Gal didžiausią problemą sudaro valgymas vienam, bet ir šį reikalą galima tinkamai sutvarkyti. Pirmiausia reikia pasirinkti jaukią vietą, ir nebūtinai prie stalo. Valgant reikia skaityti laikraštį arba knygą, klausyti radiją arba žiūrėti televiziją. Kitaip sakant, sudaryti nuoaišką, kad nesijaustų tuštuma. Net ir Anglijos karalienė, kai nebūna kitų šeimos narių, o jų, dažniausiai nebūna, vakarienę valgo pati viena pasidėjusi padėklą, su maistu ant kelių ir žiūrėdama televiziją. Stenkis pasigaminti įdomesnių užkandžių. Maistą visada įsidėk į gražią lėkštę, patogiai atsisėsk, neskubėk, neužmiršk ir gėlių puokštelės. Ypač švenčių metu, sudaryk sau mažą šventinę nuotaiką. Jei negali kur išvykti, parašyk kam nors šventinį laišką arba paskambink telefonu. „Nesigailėk“ savęs, neaimanuok, negadink kitiems nuotaikos, nes visi turi savo bėdų. Žiūrėk, kad kiti nepradėtų bijoti ir vengti tavo telefoninių paskambinimų. Kalbėk apie bendrus dalykus. Pasikviesk savo bendraminčius; duonos, sūrio, vaisių, ir kavos pakaks mažam pasižmonėjimui.

Pavieniai gyvenantiems kartais trūksta kitų žmonių artumo, meilės, draugystės, atramos. Esamą tuštumą užpildyti ir padėti sušvelninti galima kitomis priemonėmis. Išmok ką nors naują, lankyk kokius nors kursus, įsijunk į savanoriškos pagalbos veiklą. Aktyviai domėkis aplinkos ir pasauliniais įvykiais. Lankyk parodas, muziejus, paskaitas ir t.t. Žinok, kad gyvenimas nesusideda vien tik iš valgymo ir miegojimo. Nenuobodžiauk! Galvok apie malonesnius įvykius. Susirask praktišką užsiėmimą namuose, pvz. įdomesnių augalų auginimą, rankdarbių darymą ir t.t., iš kurių net galima būtų turėti pajamų. Jei jų nereikia, visada pajamas galima paaukoti labdarai. Turėsi užsiėmimą sau ir atliksi naudingą darbą kitiems.

Tuščią gyvenimą labai pajvairina įvairūs gyvulėliai. Neveltui juos dažnai veža į slaugymo namus, kad seni žmonės galėtų paglamonėti. Bet juos išigyjant, o ypač niekad neturėjus, reikia žinoti, kad gyvulėliai yra reikalingi nuolatines priežiūros ir rūpesčio. Taip pat prisideda ir finansinės išlaidos: maistas, įvairūs skiepai, veterinaro sąskaitos, ir t.t.

Bandyk daugiau skaityti. Skaitymas išblaško mintis, o taip pat ir su kitais galima padiskutuoti bei pasidalinti mintimis apie skaitytą knygą arba laikraštį. Lietuviškos knygos ir periodinė spauda laukia pirkėjų!

Priežiūrėk savo išvaizdą, nebūk apsilėi-

• Madų ir grožio pasaulis

Akių priežiūra

Kad ilgai išsilaikytų geras regėjimas ir gražios akys, mes privalome jas gerai prižiūrėti. Saugokime akis nuo dulkių, vėjo ir stiprios šviesos. Nevarginkime akių ir leiskime joms pailsėti. Neskaitykime judančio teksto važiuojant automobiliu, traukiniu ir t.t. Neskaitykime temstant arba nepakankamai apšviestoje patalpoje; elektros šviesa turi būti stipri. Geriausia šviesa skaitymui yra krintanti iš viršaus arba iš užpakalio. Ilgiau skaitant, kas valandą reikia skaitymą nutraukti ir leisti akim kelias minutes

dusi, visada būk tvarkingai apsirėdžiusi ir t.t. Daryk mankštą ir pasirink tinkamą maistą. Gera išaizda (moterims ir vyrams) sustiprina pasitikėjimą savimi.

Reikia visada atsiminti, kad nesvarbu kur gyvensi ar su kuo gyvensi, bet —, kaip gyvensi. Gyvenimą galima pasukti sau tinkama linkme. Gyventi vieniem, tai dar nereikia, kad reikia būti vienišiem. Net ir gyvenant didelėje šeimoje, šeimos narys gali būti nesuprastas, jaustis vienišas. Tyrimai parodė, kad didelis procentas senų žmonių — pensininkų yra skriaudžiami savų žmonių arba savų vyrų. Todėl jau prieš išeinant į pansią, reikia rimtai apgalvoti ir padaryti tinkamus planus ateičiai. Iš anksto nuspręsti, kaip bus tvarkomas gyvenimas ir kaip praleidžiamas laisvas laikas, kad viens kitam negadintų nervų, kad visada turėtų tinkamus ir malonumą teikiančius užsiėmimus. Tada ir gyvenimas bus mielesnis gyvenant dviese arba gyvenant vienam.

pailsėti. Nežiūrėkime televizijos visiškoje tamsoje, kad ir silpna šviesa televizijos kambaryje apsaugo akis nuo nuovargio. Akims yra reikalinga ir mankšta: kelis kartus dienoje jas reikia pavartyti iš vienos į kitą pusę. Vitaminai irgi turi daug reikšmės akių sveikatingumui, ypač naudingas yra vitaminas A, kurio daug yra daržovėse: morkose, salieruose, pomidoruose ir t.t. Jeigu akys ir pailsėjus visada jaučias pavargusios, tada reikia kreiptis pas akių specialistą. Taip pat ir sveikas akis reikia tikrinti pas gydytoją. Tamsūs paakiai dažniausiai būna dėl nepakankamo išsimiegojimo, nuovargio arba kitų negalavimų. Čia gali kiek pagelbėti drėgni kompresai, pvz. ramunėlių arba agurkų riekelės uždėtos ant akių ir paakių (laikyti 15 minučių), kas atšviežina ir akis. Labai stipri saulės šviesa prie jūros, kalnuose, vasaros ar žiemos metu labai vargina akis, todėl tokiais atvejais visada reikia dėvėti tamsius akinius. Tamsių akinių negalima dėvėti patalpų viduje, nes tai prisideda prie akių varginimo. Akių uždegimai bei suerzinimai atsiranda ir nuo įvairios kosmetikos, o ypač nuo akių vokų ir blakstienų dažymo, todėl dažykimės atsargiai, o po to akis gerai nuplaukime. Akys yra mūsų brangiausias ir gražiausias turtas, todėl saugokime jas.

Plaukų priežiūra

Galvos masažavimas pirštais ir plaukų šukavimas šepečiu pagerina kraujo cirkuliaciją, sustiprina plaukų šaknis ir išvalo plaukus nuo nešvarumų. Šepečiavimui pats tinkamiausias yra tikrų serių šepetys, nors

yra brangesnis, bet — vertas. Šepetį reikia užlaikyti labai švariai, nes kitu atveju jūsų plaukai valys nešvarų šepetį. Šepetį geriausiai valyti muiluotame vandenyje, išskalauti, nušluostyti rankšluosčiu ir palaikyti apvertus šeriais aukštyn, kad išdžiūtų. Šepečiuoti galvą reikia ramiai ir tvirtai, per greitas ir per stiprus veiksmas daug naudos neduos, tik suerzins galvos odą. Prieš galvos plovimą plaukus visada reikia iššepečiuoti. Šlapių plaukų šepečiuoti negalima, nes jie prisigeria vandens, susilpnėja ir lengvai išsirauna. Kiekvieną dieną mes prarandame apie šimtą plaukų, kurie vėl atauga, toks plaukų slinkimas yra normalus. Jei slinkimas yra labai stiprus, tada reikia kreiptis pas gydytoją. Teisingai šepečiuojant reikia galvą palenkti ir vienodais braukimais nuo kaklo žemyn iššukuoti visus plaukus; plau-

kus atmesti atgal ir padailinti šukom. Plaukai daugiausiai kenčia nuo įvairių dažymų, sukimų, džiovinimų, šiaurimų ir t.t. Bet daugiausiai plaukam kenkia šviesinimas, kuris yra žalingas ne tik plaukam, bet ir galvos odai. Šviesinant, plaukai susilpnėja, lūžta, džiūna ir galai skyja. Šiuo atveju plaukų galus reikia apkirpti, o dėl plaukų stovio pasitarti su kirpėja, kokius preparatus vartoti plaukų sustiprinimui. Plaukus reikia plauti pagal reikalą, pasirenkant tinkamus, nestiprus ir geresnės rūšies šampūnus. Plaukai turi būti apkerpami kas 6 savaites, per ilgi plaukai galūnėse suskyla ir atrodo negražiai.

Lūpų pieštukai

Lūpų pieštukai, ypač riebesni, yra tinkama lūpų apsauga nuo saulės, vėjo ir šalčio, bet jie ilgai ant lūpų neišsilaiko. Ypač pas vyresnio amžiaus moteris, lūpų dažai įsigeria į virš lūpų esančias mažas raukšleles. Kad to išvengti, šalia minkšto lūpų pieštuko, reikia naudoti ir kitą kietesnį pieštuką, kuris geriau įrėžia lūpų kontūrus ir ilgiau išsilaiko.

Grožio supratimas

Pažiūra į grožį keičias kartu su gyvenimo pažanga. Prieš daugelį metų Europos moteris, o taip pat ir atvykusi išeivė iš užjūrio, ypač vyresnio amžiaus, buvo suprantama, kaip tamsius drabužius dėvinti, nevartojanti jokios kosmetikos ir plaukus lygiai susišukavusi. Tik kino žvaigždėm tiko plaukus dažyti platinos-blondinės spalvomis, ryškios lūpos ir nagai, dirbtinos blakstienos ir visi kiti teatrališki priedai tiko tik jom. Laikai keitėsi, kino žvaigždės „supaprastėjo“, o vyresnės moterys „pradėjo atjaunėti“. Ir kodėl ne? Yra pakankamai gražios aprangos ir visokių modernių priedų, kurie neturi jokių amžiaus ribų. Ir nereikia turėti daug drabužių, kad būtų skoningai apsirendžius. Pakanka poros sijonų, poros suknelių, vieno švarko, vieno kelnių, aprangą labai pajvairina palaidinės, megztiniai ir bluzonai. Margaspalviai kaspina, skarelės ir šaliai priduoja spalvingumo. Mokančiom megzti arba siūti, aprangos pajvairinimo galimybės yra dar didesnės, mes visada galima madas pritaikyti asmeniškai sau. Net ir brangių rūbų butikuose už rankų darbo modelius mokama labai brangiai. Taip pat graži apranga ne tik priduoja geresnę nuotaiką, bet — ir pastikėjimą savimi. Pasitikėjimas savimi mažina vidinę įtampą. Moters grožis pasireiškia ne vien tik gražia išvaizda, bet taip pat — individualumu ir gyvenimo energija.

• Šeimininkų kampelis

Veda L. MURAUSKIENĖ

Makaronai su daržovėmis

- 1 p. mažų makaronų,
- 1 p. pjaustytų brakolių,
- ½ p. žalių pupelių (šaldytų),
- 4 št. aliejaus,
- 2 skiltelės česnako,
- 1 št. sviesto,
- 3 št. tarkuoto sūrio (cheddar),
- 4 št. kapotų petražolių,
- druskos, pipirų.

Įkaitintame aliejuje pakepinti česnaką. Išėmus česnaką į tą pačią keptuvę įdėti supjaustytus brakolius ir maišant kepinti apie 10 min. Sudėti atšildytas pupeles ir maišant kepinti apie 5 min. Išvirti makaronus (pagal instrukcijas), nusunkti ir įmaišyti sviestą. Sudėti į pašildytą servavimo indą, uždėti iškeptas daržoves, pagal skonį įdėti druskos ir pipirų. Gerai sukratyti. Pabarstyti tarkuotu sūriu ir petražolėmis.

Meksikiečių kava

- 1 p. rudo cukraus,
- 8 lazdelės cinamono,
- 1½ p. maltos kavos,
- 12 p. vandens.

Vandenį, cukrų ir cinamoną sudėti į indą ir maišant užvirinti. Pavirinti 5 min. Sudėti maltą kavą, išmaišyti ir pavirinti 2 min. Indą uždengti ir laikyti šiltoje vietoje 5 min. Kai kava nuslugs, atsargiai pilti į pašildytus kavos puodukus (mugs).

Daržovių mišrainė

- 4 dideli pomidorai,
- 5 salierai,
- 1 ispaniškas svogūnas,
- 16 ridikėlių.

Daržoves nuplauti, apipjaustyti ir sukapoti mažais šmotais; svogūną ir ridikėlius supjaustyti labai plonom riekelėmis. Padažui paimti: 2 št. rūgščios grietinės, 1 št. paruoštų krienių, druskos pagal skonį. Viską gerai sumaišyti, uždėti ant daržovių ir sukratyti.

Vištienos apkepamas

- 5 sv. vištienos,
- ¼ p. sviesto,
- ¼ p. baltos vyno (dry),
- 4 obuoliai,
- 4 salieriai,
- 1 svogūnas,
- 2 št. miltų,
- 2 p. buljono,
- ½ p. rūgščios grietinės,
- 1 št. peletrūnas (tarragon),
- Parmesan sūrio,
- druskos, pipirų,
- aliejaus,
- petražolių.

Vištienos gabalus sudėti į didesnę keptuvę ir pakepinti iš visų pusių aliejuje ir svieste. Išimti vištieną ir laikyti šiltai. Obuolius nulupti, išimti sėklalazdžius ir supjaustyti. Salierus nuvalyti, nulupti gyslas ir sukapoti. Svogūną ir petražoles sukapoti. Visas daržoves sudėti į keptuvę ir supilti vyną. Troškinti ant lengvos ugnies, kai gerai sušils įmaišyti miltus, pagal skonį — druską ir pipirus. Maišant supilti buljoną ir užvirinti. Tada sudėti vištieną, uždengti ir ant labai lengvos ugnies troškinti apie 1½ val. Kai vištiena bus minkšta, tada ją reikia išimti ir sudėti į apkepo indą. Padažą perkošti, įmaišyti rūgščią grietinę, sudėti peletrūną ir pagal skonį — prieskonius. Padažą lengvai pašildyti ir užpilti ant vištienos; pabarstyti sūriu ir palaikyti orkaitėje, kad išsileistų sūris. Tinka su ryžiais.

Saldžiųjų bulvių apkepamas

- 6 didelės saldžios bulvės
- 2 sv. dešros arba virtos mėsos,
- 8 dideli obuoliai,
- ¾ p. pieno,
- druskos, riebalų, cukraus.

Bulves nuplauti, sudėti į verdantį vandenį, uždengti ir pavirinti apie 25 min.

Atvėsinti, nulupti ir supjaustyti riekėmis. Apkepo indą patepti riebalais ir sudėti pusę bulvių. Dešrą (arba mėsą) supjaustyti didesnėmis riekėmis ir pakepinti. Sudėti ant bulvių. Obuolius nuvalyti, supjaustyti ir uždėti ant mėsos. Ant viršaus sudėti likusias bulves ir pabarstyti cukrum. Užpilti pieną ir kepti prie 350° apie 40 min. Tinka su žalio-
mis pupelėmis.

Grybų apkepamas

- ½ p. kapotų svogūnų,
- ½ p. sviesto,
- 3 p. grybų galvūčių,
- ¼ p. miltų,
- ½ št. majorano (marjoram),
- 2 št. vyno (dry sherry),
- 1 p. buljono,
- 2 št. kapotų petražolių,
- 1 p. džiovėsių,
- 2 št. Parmesan sūrio,
- 1 št. sviesto.

Sviestą išleisti ir pakepinti sukapotą svogūną. Grybų galvutes nuvalyti, didesnes perpjauti, sudėti į svogūnus ir kepinti, kol patamsės. Maišant sudėti miltus, majoraną, supilti buljoną ir pavirinti, kol pradės tirštėti. Nuimti nuo ugnies, sudėti petražoles ir vyną. Išmaišyti ir sudėti į apkepo indą. Keptuvėje išleisti 1 št. sviesto ir sumaišyti su sausainiais ir sūriu. užpilti ant grybų ir kepti orkaitėje apie 15 min.

Špinatai su kumpiu

- ¼ sv. lieso virto kumpio,
- 2 sv. šviežių špinatų,
- 3 št. aliejaus,
- 1 skiltelė česnako,
- 1 št. sojos padažo,
- druskos, cukraus.

Kumpį supjaustyti plonom-pailgom juostelėmis. Špinatą nuvalyti. Į keptuvę įpilti aliejų ir pakepinti kumpį su česnaku. Sudėti špinatus ir kepinti, kol sukris (apie 1 min.).

Įpilti sojos padažą, pagal skonį įdėti druską ir cukrų. Išmaišyti ir servuoti su virtais ryžiais.

Šalta bananų sriuba

- 2 p. sutrintų bananų,
- 2 p. jogurto,
- 2 št. rudo cukraus,
- 2 št. romo (dark rum),
- ½ št. cinamono miltelių,
- 1 bananas,
- 1 apelsinas (be grūdų).

Sutrintus bananus, jogurtą, cukrų, romą ir cinamoną sumalti blenderyje. Palaikyti šaldytuve, kad atšaltų. Prieš servuojant įdėti supjaustyto banano ir apelsino šmotukus.

Prieskonių duona

- 2½ p. nesijotų miltų,
- 2 št. cukraus,
- ½ št. druskos,
- 1 pakelis džiovintų mielių,
- 1 p. jogurto,
- 2 št. sviesto,
- 1 p. tarkuoto Cheddar sūrio,
- 1 trynys,
- 2 št. džiovintų krapų.

Vieną puoduką miltų, cukrų, druską, ir mielių miltelius sumaišyti. Jogurtą ir sviestą lengvai pašildyti (neperšildyti). Maišyti 2 minutes vidutiniu greičiu su mikseriu. Maišant, sudėti sūrį, trynį, krapus ir ½ puoduko miltų. Maišyti 2 min. stipriu greičiu. Įmaišyti likusius miltus. Indą uždengti ir laikyti šiltai, kad dvigubai pakiltų (apie 45 min.). Tešlą išmaišyti, supilti į riebaluotą formą ir kepti prie 375° apie 1 val. Servuoti šiltą.

Pyragas prie kavos

- ½ sv. sviesto,
- ½ sv. cukraus,
- 4 kiaušiniai,
- ½ sv. miltų,
- 2 p. stiprios kavos,
- ¼ p. romo (rum),
- kepimo miltelių,
- plakamos grietinėlės,
- paskrudintų riešutų.

Sviestą gerai ištrinti su cukrumi ir sukant įplakti po vieną kiaušinį. Maišant sudėti persijotus miltus su kepimo milteliais. Labai gerai išmaišyti ir sudėti į sviestuotą formą. Kepti prie 350° apie 1 val. Kai pyragas iškeps, atšaldyti ir gerai palaistyti stiprios kavos ir romo mišiniu, kad gerai susigertų. Papuošti plakta grietinėle.

Grietininio sūrio blynėliai

- 2 pakeliai grietininio sūrio,

- 2 št. rūgščios grietinės,
- 1 št. cukraus,
- miltų,
- sviesto,
- rudo cukraus.

Inde išmaišyti grietininį sūrį (apie ½ sv.), grietinę ir cukrų. Rankomis suvolioti ir suploti mažus blynėlius. Pavolioti miltuose. Pakepinti svieste iš abiejų pusių, kad pagelstų. Pabarstyti rudo cukrumi.

Morkų pyragas

- ½ p. sviesto,
- 1 p. cukraus,
- 2 kiaušiniai,
- 2 p. miltų,
- 2 št. kepimo miltelių,
- ½ št. tarkuotos citrinos žievelės,
- ½ št. cinamono miltelių,
- 2 p. tarkuotų morkų,
- ½ p. kapotų riešutų.

Gerai išmaišyti sviestą su cukrumi; sudėti išplaktus kiaušinius, citrinos žievelę, cinamono miltelius, tarkuotas morkas ir viską gerai išplakti. Sudėti persijotus miltus su kepimo milteliais ir gerai išmaišyti. Supilti į sviestuotą kepimo formą ir pabarstyti kapotais migdolais. Kepti prie 350° apie 1 val.

Kepti bananai

- 8 bananai,
- 1½ p. nesaldytos apelsinų sunkos,
- 1 p. rudo cukraus,
- ¾ p. tarkuoto kokoso (coconut)
- ¾ p. džiovėsėlių,
- ½ št. muškato miltelių (nutmeg),
- ½ št. cinamono.

Bananas (nepernokusius) nulupty, išilgai perpjauti ir sudėti į sviestuotą kepimo formą. Į indą supilti apelsinų sunką ir išmaišyti su cukrumi. Užpilti ant bananų. Džiuvėsėlius sumaišyti su kokosu, muškatu ir cinamonu. Pabarstyti ant bananų ir kepti prie 350° apie 30 min.

Kokteilio užkandėlis

- 1 p. tarkuoto Edam sūrio,
- 2 št. kapotų salierų,
- ½ št. garstyčių miltelių,
- 2 št. grietinėlės,
- petražolės.

Į indą sudėti sūrį, smulkiai sukapotus salierus, garstyčias, grietinėlę, ir gerai išminkyti. Tarp delnų suvolioti 16 mažų rutuliukų, pavolioti petražolėse ir palaikyti per naktį šaldytuve. Sudėti į lėkštę ir įbesti pagaliukus.

Kimšti salierai

- ¼ sv. Roquefort sūrio,

- 2 št. sviesto,
- 2 št. alyvuogių aliejaus,
- 1 št. paprikos miltelių,
- 1 št. Worcestershire padažo,
- 20 plonų salierų lazdelių.

Visus produktus labai gerai sumaišyti. Salierus nuvalyti ir nulupty gyslas. Prikimšti paruoštą masę ir prieš servavimą palaikyti šaldytuve.

Vaisių mišrainė

- 2 prinokę bananai,
- 2 apelsinai (be sėklų)
- 2 prinokę „mangoes“,
- ¼ melono,
- ¼ prinokusio ananaso,
- cukraus,
- citrinos sunkos.

Visus vaisius gerai nuplauti, nulupty ir supjaustyti kubeliais. Pagal skonį pašlakstyti citrinos sunka ir pabarstyti cukrumi. Išmaišyti, sudėti į servavimo indą, uždengti ir prieš servavimą palaikyti šaldytuve.

Marinuotos daržovės

- 1 maža bonkutė
- konservuotų svogūnėlių,
- 12 kalafioro žiedelių,
- 12 šviežių grybų galvūčių,
- 2 žali pipirai,
- 2 maži zukiniai,
- 1 maža dėžutė
- juodų alyvuogių,
- ¾ p. alyvuogių aliejaus,
- ¾ p. raudono vyno-acto,
- ¾ p. balto vyno (dry),
- 2 skiltelės česnako,
- 3 št. cukraus,
- druskos,
- pipirų.

Į didesnę indą sudėti svogūnėlius, supjaustytus zukinius, kalafiorų žiedelius, nuvalytas grybų galvutes, juostelėm supjaustytus žalius pipirus (be sėklų ir baltos plėvelės) ir juodas alyvuoges (be grūdų). Aliejų, cukrų, sutrintą, česnaką ir actą pavirinti keptuvėje. Pagal skonį įdėti druskos ir pipirų. Visą išmaišyti ir atvėsinti. Supilti vyną, gerai išmaišyti ir užpilti ant daržovių. Indą uždengti ir palaikyti per naktį šaldytuve. Tinka prie šaltų užkandžių.

• Atsiųsta paminėti

Suvažiavimo Darbai XI; Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos leidinys, Roma, 1987; redaktorius — **A. Liūma, S.J.** 334 psl., iliustruotas leidinys, kaina — \$34.00: gaunama sekančiu adresu: LKMA, prof. A. Liūma, S.J., Piazza della Pilotta 4, Roma, Italy.

A Radiance in the Gulag — Nijolė Sadūnaitė. The Catholic Witness of Nijolė Sadūnaitė; Trinity Communications, Manassas, Virginia; 148 psl. iliustruotas leidinys, kaina — kietais viršeliais \$9.95, minkštais — \$5.95; užsakyti galima: LCRA, 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y., USA, 11207.

Krikščionis psichologinėje kultūroje — Antanas Paškus; 198 psl., kaina nepažymėta; Lituanistikos Tyrimo ir Studijų Centro leidinys, 1987 m. Čikaga.

Pasaulio Lietuvis — leidinys bendruomenės minčiai ir gyvenimui; leidėjai — PLB; redaguoja redaktorių kolektyvas, prenumerata metams — \$10.00 redakcijos ir administracijos adresas: Pasaulio lietuvis, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, Ill., 60636, U.S.A., Tel. (312) 778-2200.

Švietimo Gairės — lietuviškojo ugdymo leidinys. Žurnalas mokyklai ir šeimai; leidėjai JAV LB Švietimo Taryba; administratorius Juozas Plačas; 3206 W. 65th Pl., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; išeina du kartus per metus, prenumerata \$4.00.

Lietuvių Dienos — mėnesinis lietuvių kultūros ir visuomenės gyvenimo žurnalas, lietuvių ir anglų kalbomis; redaguoja redakcinė kolegija; adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029, U.S.A.; prenumerata metams — \$20.00, Kanadoje — \$25.00.

Metmenys — periodinis kultūrinis leidinys; redaktorius — Vytautas Kavolis; administratorė — M. Paškevičienė — 3308 W. 62nd Pl., Chicago, Ill., U.S.A. 60629; keturių numerių prenumerata — \$10.00; leidžia AM&M Publication.

Tėvynės Sargas — politikos ir socialinių mokslų žurnalas; redaktorius — A.J. Kasulaitis, 894 East 22-rd Street, Euclid, Ohio 44123, U.S.A.; administracija: A. Viliušis, 4050 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60632, U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

Naujoji Viltis — LSTK Neo-Lituania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga; redaguoja — A. Laikūnas, B. Nemickas, V. Valiukėnas; administratorius — B. Kaskaitis, 935 Beverly Rd., Cleveland Hts., Ohio 44121 U.S.A.; vieno numerio kaina — \$4.00.

AUKOS:

200 dol. Toronto Prisikėlimo par. Bankelis; K.L.K. Moterų Delhi skyrius;
50 dol. D. Danienė, Ottawa, Ont.

15 dol. V. Karaitienė, Union Pier, Mich.;
I. Staškevičienė, Bronx, N.Y.;
10 dol. A. Žitkienė, Seattle, Wash.; G. Krievickienė, Glen Dale, Md.; E. Lengnikienė, Hamilton, Ont.;

5 dol. A. Likanderienė, Chicago, Ill.;
A. Poderienė, Southfield, Mich.; L. Balten, Huntingdon Valley, Pa.; N. Astravienė, Calgary, Alb.; A. Bubelienė, Toronto, Ont.; T. Gražulienė, Toronto, Ont.; O. Dirman-tienė, Etobicoke, Ont.; O. Gotšeldienė, Toronto, Ont.; P. Pakalkienė, Beverly Shores, Ind.; M. Legienė, Wasaga Beach, Ont.; A. Bungardienė, Hamilton, Ont.;

4 dol. K. Šukevičienė, Toronto, Ont.

20 dol. — A. Sutkuvienė, Homewood, Ill.;
A. Karvelytė-Dubauskienė, Chicago, Ill.

12 dol. — J. Paukštienė, Chicago, Ill.
10 dol. — E. Skardienė, Sault St. Marie, Ont.; A. Jurcevičienė, Mississauga, Ont.; V. Šimkienė, Willow Springs, Ill.

5 dol. — E. Bočkienė, Toronto, Ont.;
A. Katelienė, Toronto, Ont.; L. Urbonienė, Toronto, Ont.; J. Povilaitienė, Omaha, Neb.; B. Vadopalas, Westchester, Ill.; V. Gruzdienė, Euclid, Oh.; J. Šlapelytė, Los Angeles, Cal.; E. Barnett, New York, N.Y.; S. Balienė, Dearborn Hts. Mich.; F. Mackevičienė, Lockport, Ill.; T. Murauskienė, Hamilton, Ont.; J. Sriubiškienė, Islington, Ont.

2 dol. — J. Stanaitienė, Hamilton, Ont.; A. Katelienė, Chicago, Ill.; T. Gleveckienė, Chicago, Ill.

1 dol. — V. Janušauskienė, Montreal, Que.;

GARBĖS PRENUMERATOS:

N. Astravienė, Calgary, Alberta; A. C. Aleksonienė, Braintree, Mass.; Z. Brenčienė, Chicago, Ill.; G. Balsienė, Los Angeles, Cal.; M. Bušmimė, London, Ont.; M. Biekšienė, Hamilton, Ont.; O. Dovydaitienė, Los Angeles, Cal.; O. Dirman-tienė, Etobicoke, Ont.; S. Gerulaitienė, Chicago, Ill.; (2 m); T. Gureckienė, Har-row, Ont.; T. Gražulienė, Toronto, Ont.;

M. Girčienė, Toronto, Ont.; Z. Janušienė, Livonia, Mich.; V. Jaškauskienė, Dayton, Ohio.; O. Jakimavičienė, Toronto, Ont.; E. Juzėnienė, Oakville, Ont. (2m); O. Indre-lienė, Toronto, Ont.; A. Jankauskienė, Hamilton, Ont.; J. Kalnietienė, Chicago, Ill.; T. Karvelienė, Surfside, Fl.; O. Kir-vaitienė, Toronto, Ont.; P. Kuzmienė, Lon-don, Ont. (2m); M. Karkienė, Islington, Ont.; G. Kuchalskienė, Toronto, Ont.; D. Kamaitis, Hamilton, Ont.; V. Karai-tienė, Union Pier, Mich.; A. Likanderienė, Chicago, Ill.; E. Lengnikienė, Hamilton, Ont.; M. Legienė, Wasaga Beach, Ont.; E. Meškauskienė, Sioux City, Iowa.; A. Poderienė, Southfield, Mich.; N. Prei-bienė, Toronto, Ont.; P. Pakalkienė, Beverly Shores, Ind.; I. Rimkūnas, New Buffalo, Mich.; M. Šaulienė, Seminole, Fl.; K. Smil-gienė, East Chicago, Ind.; M. Stankūnienė, Chicago, Ill.; M. Šileikienė, Weston, Ont. (2m); V. Šileikienė, Port Orange, Fl.; I. Staškevičienė, Bronx, N.Y.; A. Trečio-kienė, Santa Monika, Cal.; M. Vilutienė, Beverly Shores, Ind.; A. Žitkienė, Seattle, Wash.; M. Žigaitienė, St. Petersburg Beach, Fl.; V. Žadeikienė, Oak Lawn, Ill.

* * *

E. Bočkienė, Toronto, Ont.; V. Barmienė, Los Angeles, Cal.; S. Balienė, Dearborn Hts., Mich.; M. Česnienė, Worcester, Mass.; V. Dobravaliskienė, Chicago, Ill.; E. Donohue, Union, N.J. (2m); S. Danai-tienė, Ottawa, Ont.; A. Dulskienė, Cocoa Beach, Fl. (2m); S. Gricienė, Santa Monika, Calif.; D. Geldienė, Belleville, Mich.; S. Jakubonienė, Chicago, Ill. (2m.); Tėvai Jezuitai, Montreal, Que. (2m.); M. Jasiulevičienė, Cicero, Ill.; E. Kebu-rienė, Strathroy, Ont.; S. Kvietytė-Young, Calgary, Alb.; G. Kazlauskienė, Water-bury, Conn.; T. Kavaliauskienė, Redford, Mich.; D. Milienė, Baltimore, Md.; R. Mack, Cocksackie, N.Y.; O. Norvilienė, Chicago, Ill.; D. Norkaitienė, Western Springs, Ill. (2 m.); J. Okūnienė, Tlushing, N.Y. (2 m.); G. Petrėnienė, Sudbury, Ont.; B. Petrušaitienė, Kimberley, Ont.; H. Pet-niūnienė, Richmond Hill, N.Y. (2 m.); V. Paplauskienė, Los Angeles, Cal.; O. Pakal-nienė, Waterbury, Conn.; E. Skardienė, Sault St. Marie, Ont.; A. Šulcienė, Weston, Ont. (3 m.); A. Sutkuvienė, Homewood, Ill. (2 m.); O. Šostokienė, Detroit, Mich.; E. Sviežikienė, Val Caron, Ont.; O. Šadei-kienė, Farmington Hills, Mich.; J. Šlape-lytė, Los Angeles, Cal.; T. Trečiokienė, Wethersfield, Conn. (3 m.); L. Urbonienė, Toronto, Ont.; B. Vadopalas, Westchester, Ill.